

Gimnazijų mokytojams aušta sunkus dešimtmetis

S.BALČIŪNAS:

„Iki pat 2020-ųjų V–XII klasėse dirbančių mokytojų pakaktų, net jei atitinkamo amžiaus sulaukę mokytojai eitų į pensiją, o nauji pedagogai į darbą nebūtų priimami.“

RUPŪS MILTAI 4 p.

Vaikų pyktis: kaip jį suvaldyti?

Niekas iš mūsų nieko nedaro šiaip sau – mūsų poelgiai visada yra susiję su tam tikromis priežastimis, o šios priežastys visada atsiranda dėl nepatenkintų poreikių.

PSICHOLOGIJA 5 p.

Diskusijoms reikia objekto

„Situacijos analizė atlikta, kritikos daug, o pozityvo, realių pasiūlymų nėra“, – istoriko Sauliaus Jurkevičiaus požiūrį į istorijos mokymą vertina istorikas Evaldas Bakonis.

POŽIŪRIS 9 p.

Kaip svarbu pažinti kalbos išgales!

„Ir jeigu vertėjui keblu adekvačiai versti anglų ar rusų kalbų keiksmažodžius, kaip kadaise skundėsi vienas mūsų vertėjas, tai dar nereiškia, jog lietuvių kalba skurdi, apgailėtina ar net smerktina“, – teigia prof. habil. dr. **Arnoldas Piročkinas**.

KALBA. MOKYKLA. VISUOMENĖ 10 p.

Kovotojos už moterų teises

VĖLAUS VAKARO SKAITINIAI 13 p.

Išrinkti 2011-ųjų Metų mokytojai

Elenos Tervidytės nuotr.

■ Kauno jėzuitų gimnazijos etikos mokytojas metodininkas Darius Klibavičius – vienas iš penkių 2011-ųjų Metų mokytojų, kurie kovo 14-ąją bus apdovanoti ir pagerbti Vyriausybės rūmuose.

3 p.

Socialinės garantijos? Jokių!

Judyta ČEJAUSKIENĖ,
LŠDPS Žemaitijos regiono
Mažeikių susivienijimo pirmininkė

Savo padorumu pridengėm jų machinacijas

Smetoninėje Lietuvoje mokytojo, kaip mokyto žmogaus, socialinį statusą apibrėždavo gana plačiai paplitęs posakis, jog kaimė yra trys *liktarnos*: daktaras, kunigas ir mokytojas. Paprastai ir aiškiai. Prisimenam anuos laikus, kai mokytojas turėdavo tarnaitę ir kai neturtingą, bet gabų mokinį išleisdavo mokytis savo lėšomis.

Ar galėtų tai padaryti šiandieninis mokytojas? Šiandien jo statusas padėtas ant žemiausio visuomenės laiptelio tiek atlygio,

tiek pagarbos ir įvertinimo, tiek socialinių garantijų atžvilgiu. Kurdami M.Lukšienės išsvajotą tautinę mokyklą, vis raginami ir toliau būti šviesuoliais, oriais piliečiais, mes nevengėme neapmokamo, sunkaus kūrybinio darbo. Kas atsitiko? Vykdydami kvailas ministerijos direktyvas, nemokamai padėdami įsisavinti milijonais įvertintus ES minkštuosius projektus, mes savo padorumu pridengėme ne itin padorias machinacijas švietimo sistemoje. Sumąstei naują ugdymo turinio keitimo programą – ir pradeda kapsėti milijonai deklaratyviems svaičiojimams, vadovėliams, perkvalifikavimui, o programas ir juodą darbą nemokamai nudirbs alkanas, visuomenės pažemintas mokytojas. Ir dirbs – apsikrįjusių klanų interesams tarnaus – jis su pasitenkinimu.

Kur dar pasaulyje jūs matėte tokį kvailį?

Tai jį dabartinė mūsų šalies Vyriausybė vis ragina būti oriu.

Kokios socialinės garantijos tenka šiandien mokytojui? Drąsiai teigiu – jokių. Pilietinės visuomenės institutas konstatavo, jog mokytojų pilietiškumo lygis ir pilietinis išprusimas yra gerokai aukštesnis nei visos Lietuvos gyventojų (Lietuvos pilietinės galios indeksas 32,2, o mokytojų – 48,6 iš galimų šimto balų). Mokytojų pilna visur – kaimo bendruomenėse, organizacijose ir renginiuose. Deja, jų darbas vertinamas gana menkai. Pagal savo atlyginimo koeficientą mes esame paskutinėje vietoje Europoje ir, gyvendami aukščiausių kainų šalyje, tikrai atrodome varganai. Neuždirbame net bedarbio pašalpos, gaunamos Jungtinėje Karalystėje.

Nukelta į 7 p. ▶

Siūlo nustatyti didžiausią pirmakursių skaičių

Šiuo metu galiojančiame Mokslo ir studijų įstatyme (MSĮ) nurodoma, kad bendrą studijų vietų skaičių nustato aukštoji mokykla, atsižvelgdama į galimybes užtikrinti studijų kokybę.

Įstatymo pataisą įregistravęs Seimo narys konservatorius J.Razma teigia, jog dabartinė MSĮ nuostata, kad pati aukštoji mokykla nustato, kiek ji gali priimti studentų, yra ydinga. Parlamentaro įsitikinimu, didžiausią pirmakursių skaičių turėtų nustatyti Švietimo ir mokslo ministerija.

Pasak J.Razmos, dabartinė tvarka skatina aukštąsias mokyklas priimti labai daug studentų ir surinkus jų krepšelius gauti didesnę finansavimą. „Priėmus labai daug studentų nelieka galimybės visiems suteikti galimybę į kokybiškas studijas“, – teigia Seimo narys.

Jo teigimu, jaunimas, turėdamas galimybę laisvai rinktis, renkasi vadinas lengvas studijas. „Įvairių verslo vadybos specialistų, pedagogų, teisininkų ruošiami labai daug, tačiau jie negauna darbo. Nepakankamai paruošiama inžinierių, technologų, agronomų, veterinarijos gydytojų, kitų šalies pramonei ir žemės ūkiui būtinų specialistų. Darbdaviai nuolat skundžiasi, kad verslo plėtrą stabdo specialistų trūkumas“, – rašoma aiškinamajame rašte.

J.Razma taip pat pažymi, kad regionuose esančios aukštosios mokyklos, turėdamos pramonei ir žemės ūkiui reikalingas studijų programas, įrengtas brangias laboratorijas ir pastatus, studentų ir reikalingų pragyvenimui bei vystymuisi lėšų nesulaukia, priverstos iš darbo atleisti dėstytojus ir taip didina nedarbą.

Dėl šios ir kitų MSĮ pataisų Seimas turės apsispręsti pavasario sesijoje.

Elektroninius dienynus naudoja per 500 mokyklų

Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) duomenimis, per pusę tūkstančio šalies mokyklų mokinių ugdymo apskaitai jau naudoja elektroninius dienynus. Pasak ŠMM, elektroninis dienynas nėra privalomas. Pačios mokyklos priima sprendimą dėl jo naudojimo ir paslaugos teikėjo – gamintojo. Sudarydamos sutartį su elektroninio dienyno gamintoju, mokyklos numato ir dienyno naudojimo sąlygas, viena iš jų – paslaugos kaina. Vienų gamintojų dienynai yra nemokami, o kiti yra nustatę tam tikrą mokestį.

Jei mokykla sudaro sutartį su elektroninio dienyno gamintoju, kurio paslauga mokama, ji gali tam skirti mokinio krepšelyje numatytas lėšas. Mokiniai per metus skiriama 20 Lt informacinėms bei komunikacinėms technologijoms diegti ir naudoti, taip pat ir elektroniniams dienynams tvarkyti. Pažymius, pamokos turinį, pamokų lankomumą mokinių tėvai iš elektroninio dienyno sužino nemokamai. Tėvų pageidavimu galima teikti papildomas paslaugas, pvz., SMS žinutes, tačiau už jas reikia susimokėti.

Mokyklos byla nejudą iš vietos

Klaipėdos apygardos administracinis teismas kol kas nepradeda nagrinėti administracinės bylos dėl Plungės r. savivaldybės tarybos sprendimo, susijusio su Plungės Senamiesčio vidurine mokykla, panaikinimo. Praėjusią savaitę teismas nutarė bylos nagrinėjimą atidėti balandžio mėnesiui.

„Dialogas“ primena, jog pernai gegužę rajono politikai nusprendė, kad nuo 2012-ųjų rudens Senamiesčio vidurinė neformuos vienuoliktos klasės, o ateityje mokykla bus reorganizuota į pagrindinę. Tačiau bendruomenė sukilo, vienuoliktokai šioje mokykloje mokosi toliau, o klausimas dėl sprendimo panaikinimo persikėlė į Klaipėdos apygardos administracinį teismą.

Bylą dėl mokyklos ateities teismas jau porą kartų buvo atidėjęs.

APKLAUSA

Daugumos netenkina PS veikla / lygis

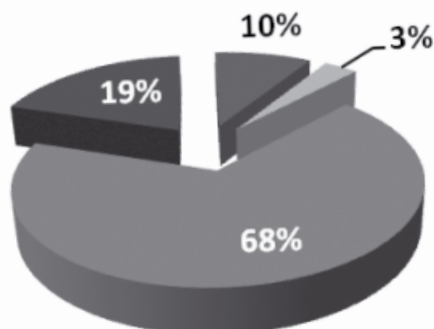
„Dialogui“ rūpi, kodėl tik maža dalis mokytojų priklauso kuriai nors mokytojų atstovaujančiai profesinei sąjungai. Tad praėjusią savaitę internetautų (www.dialogas.com) klausėme apie šio reiškinio priežastis.

Daugiausia (68 proc.) respondentų atsakė, kad jų netenkina PS veikla / lygis.

Visi atsakymai pasiskirstė štai taip:

Nesu profesinės sąjungos (PS) narys(-ė), nes:

- man atstovavimo nereikia – savo reikalus tvarkausi pats (pati) – 10 proc.;
- negaliu pasirinkti iš tokios daugybės – 3 proc.;
- manęs netenkina PS veikla / lygis – 68 proc.;
- esu PS narys(-ė) – 19 proc.

Streiko organizatoriai – prezidentūroje

Įspėjamąjį streiką vasario 21 d. organizavusių profesinių sąjungų atstovai antradienį (03 06) susitiko su Prezidentės D.Grybauskaitės patarėjomis V.Būdiene ir A.Kuriene. Pasak Lietuvos švietimo profesinės sąjungos (LŠPS) pirmininko A.Jurgelevičiaus, vienas iš susitikimo tikslų buvo išaiškinti Prezidentės aplinkos žmonėms streiko reikalavimus, apie kuriuos, A.Jurgelevičiaus teigimu, viešojoje erdvėje Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva paskelbta daugybė prasimanymų ar net melo. Kitas tikslas – padedant šalies vadovei, ieškoti kelių, skatinančių socialinio dialogo ir partnerystės raidą Lietuvos švietimo sistemoje.

Beveik dvi valandas vykusio pokalbio metu buvo

detaaliai aptarti profesinių sąjungų iškelti reikalavimai ir keliai šiems reikalavimams įgyvendinti. Apibendrinama susitikimą vyriausioji patarėja V.Būdienė informavo, kad siūlys Prezidentei paraginti švietimo ir mokslo ministrą G.Steponavičių siekti efektyvesnio socialinio dialogo su streiką skelbusiomis profesinėmis sąjungomis.

Primename, kad prieš savaitę Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetas išplatino pareiškimą, kuriuo palaiko streiką skelbusių švietimo profesinių sąjungų reikalavimus ir ragina G.Steponavičių pereiti nuo bendro pobūdžio diskusijų prie konkrečių veiksmų, kurių dėka pagaliau būtų pasirašyta kolektyvinė sutartis su švietimo profesinėmis sąjungomis.

Ministerija laukia konkrečių pasiūlymų

Praėjusią savaitę švietimo ir mokslo viceministras V.Bacys pareiškė, kad iš streikus tęsti grasinančių pedagogų profesinių sąjungų pasigendąs konkrečių pasiūlymų, kaip spręsti jų keliamas problemas. „Norime, kad jie atsiųstų konkrečius pasiūlymus, ką jie siūlo. Mes ne kartą kartojojame: keisti krepšelio metodiką – abstrakcija. Taip, reikia keis-

ti. Bet ką keisti, reikia pasakyti, nes neužtenka pasakyti „keisti“. Reikia gerinti gyvenimo kokybę – taip, reikia gerinti, bet ką konkrečiai darome. Mes sutinkame, kad ir keisti krepšelio metodiką reikia, ir diskutuoti dėl kvalifikacijos koncepcijos, ir dėl tų 18 val., bet reikia labai aiškos konkretikos“, – naujienų agentūrai BNS sakė V.Bacys.

Ministro spaudimas nemąžta

Pirmadienį (03 05) Europos profesinių sąjungų švietimo komiteto (ETUCE) direktorius M.Romeris išsiuntė Lietuvos švietimo ir mokslo ministrui G.Steponavičiui laišką, kuriame reiškia susirūpinimą dėl situacijos Lietuvos švietimo sistemoje, dėl santykių tarp Lietuvos švietimo profesinės sąjungos (LŠPS) bei Švietimo ir mokslo ministerijos. Laiške M.Romeris palaiko LŠPS reikalavimus ir teigia, jog situacija, kai ministerija niekaip neišsiaiškina, kas yra Lietuvos mokytojų darbdavys, nėra patenkinama ir nesuteikia stabilumo.

„Jei dabartinė situacija greitai laiku nepasikeis, ketiname pateikti skundą į Tarptautinę darbo orga-

nizaciją (TDO) Ženevoje. Patikiname, kad ministerijos elgesys sulauks kruopščios analizės tarptautiniu lygiu. Mūsų manymu, buvo pakankamai laiko išsiaiškinti, kas yra darbdavys švietimo srityje Lietuvoje. Aiškumo nebuvimas, atrodo, ministerijai labai patogus, nes tokiu atveju niekas negali būti apkaltintas dėl galimų teisinių darbdavių nusižengimų, kurie, savaime suprantama, negali būti toleruojami“, – sakoma ETUCE direktoriaus laiške.

Taip pat M.Romeris pranešė, kad ETUCE nutarė remti LŠPS Europos Teisingumo Teisme prieš Lietuvos Vyriausybę ir toliau palaikys savo narius, kovojančius už tikrą, atvirą ir atsakingą dialogą.

Ir mitinge dalyvauti, ir Vilnių aplankyti

Kovo 17 d. Lietuvos lenkų rengiamame mitinge prieš naująsias Švietimo įstatymo nuostatas žada dalyvauti ir tautininkų organizacija *Marsz Niepodległości* (liet. „Nepriklausomybės maršas“) iš Lenkijos, pasišovusi padėti tautiečiams Lietuvoje „apginti lenkišką švietimą“. Savo socialiniame tinkle „Facebook“ organizacija sukūrė grupę „Kelionė į Vilnių – giname lenkišką mokyklą!“, kurioje tarpusavyje aptaria kelionės į Vilnių detales.

„Renkame norinčius autobusu važiuoti į Vilnių į mitingą, skirtą apsaugoti lenkišką švietimą. Kelionė į abi puses kainuos 90 zlotų, aišku, su sąlyga, kad su-

sirinks pilnas autobusas. <...> Vilniuje praleisime visą šeštadienį – nuo ryto iki vėlyvo vakaro. Kelionės metu, be dalyvavimo manifestacijoje, lankysime Vilnių. Taip pat turėsime daug laisvo laiko“, – rašo organizacija *Marsz Niepodległości* socialiniame tinkle „Facebook“.

Tuo metu Lietuvos lenkų mokyklų streiko komitetai išplatino pranešimą, kad Lietuvos lenkų mokyklų streiko komitetai nekviečia ir neorganizuoja jokių protesto grupių iš užsienio. Protestui išreikšti kviečiami tėvai, mokytojai ir mokiniai, kuriuos, anot mitingo organizatorių, betarpiškai veikia neigiamos naujojo Švietimo įstatymo nuostatos.

Didžiausias kolegijų rūpestis – išlikti

Ekspertų teigimu, iki 2020 m. potencialių studentų Lietuvoje mažės apie 40 proc., ir tai esąs didžiulis iššūkis kiekvienai aukštajai mokyklai.

„Marijampolės kolegijoje studijuojančiųjų jaunuolių nuo 2008 m. iki šių metų vasario mėn. sumažėjo beveik 28 proc. Statistikos duomenys rodo, kad į aukštąsias mokyklas galinčio stoti jaunimo skaičiaus mažėjimas Marijampolės regione stabilizuosis tik apie 2023 m. Papildomą nepageidaujamą įtaką daro ir kol kas nemažėjanti jaunimo emigracija, jo veržimasis į Vilnių ir Kauną“, – kalbėjo Marijampolės kolegijos direktorius V.Viliūnas

antradienį (03 06) Seime vykusioje konferencijoje „Regioninė kolegija – dabartis ir ateities perspektyvos“.

Konferencijos, kurią Marijampolės, Utenos, Alytaus ir Žemaitijos kolegijų iniciatyva surengė Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas, dalyviai aptarė didžiausias kolegijų problemas ir jų išlikimo perspektyvas. Švietimo politikai, savivaldybių, pramonininkų ir Darbo biržos atstovai ragino regionų kolegijas daugiau bendradarbiauti su vietos valdžia, „verstis per galvą“ ir netapti „ligoniais“, su kuriais studentai nenori turėti ką nors bendra.

Opozicija žada kreiptis į teismą

Rokiškio r. tarybos opozicija įteikė merui V.Kanopai paklausimą dėl galimai neteisėto tarybos sprendimo. Įtarimų politikams sukėlė savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2012–2015 metų bendrasis planas. Pasak opozicijos lyderio A.Blažio, paklausimą pasirašę politikai valdantiejiems siūlo inicijuoti minėto sprendimo panaikinimą ir naujo priėmimą.

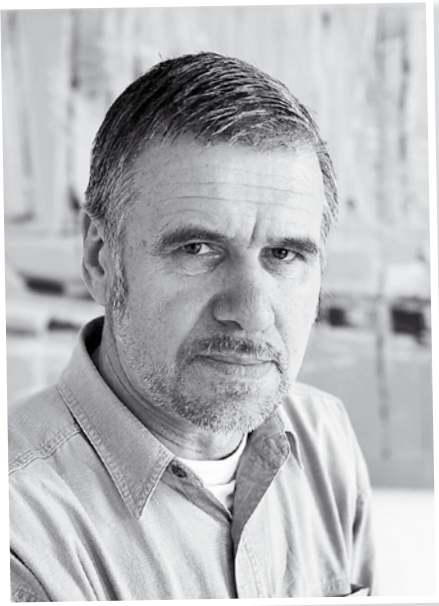
Anot A.Blažio, tvirtinant mokyklų pertvarkos bendrąjį planą buvo galimai padaryta teisinių ir procesinių pažeidimų: neteislingai apskaičiuotas kvoru-

mas; nuo balsavimo nenusišalino buvęs Juozo Tumo-Vaižganto vidurinės mokyklos direktorius, vicemeras E.Vilimas ir dar 3 ar 4 rajono tarybos nariai, kurių sutuoktiniai dirba rajono švietimo įstaigose.

„Kai kurie politikai, nenusišalindami nuo balsavimo, pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymą“, – pareiškė A.Blažys. Jis pridūrė, kad raštiško atsakymo tikisi sulaukti per 10 dienų. „Jei jo negausime, kreipsimės į teismą“, – teigė opozicijos lyderis.

**Metų mokytojo premijos atrankos
komisija išrinko
2011-ųjų Metų mokytojus.**

2011 Metų mokytojo premijos laureatais tapo: Vilniaus jėzuitų gimnazijos muzikos mokytojas, choro meno vadovas ir dirigentas Leonidas Abaris, Kauno Jono Jablonskio gimnazijos anglų kalbos mokytoja ekspertė Audronė Vensloviienė, Zarasų r. Dusetų meno mokyklos dailės mokytojas ekspertas Romualdas Pučekas, Mažeikių Merkelio Račkausko gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja ekspertė Laima Skabickienė, Kauno jėzuitų gimnazijos etikos mokytojas metodininkas Darius Klibaldičius.

Romualdas PUČEKAS – pedagogas (dirba Zarasų r. Dusetų meno mokykloje), profesionalus dailininkas (yra surengęs apie 20 personalinių parodų, aktyviai dalyvauja pleneruose, yra Lietuvos dailininkų sąjungos narys). R.Pučeko moksleivių darbų parodos dažnai eksponuojamos įvairiuose krašto muziejuose, kultūros centruose, Dusetų bibliotekoje bei Dusetų dailės galerijoje (R.Pučekas yra vienas iš jos įkūrimo iniciatorių).

Tai, kad Dusetų meno mokykla turi dailės skyrių, nemenka dalimi yra R. Pučeko nuopelnas. Laikraščio „XXI amžius“ priede jaunimui „Žvilgsniai“ 2007 m. pasakojama:

Išrinkti 2011-ųjų Metų mokytojai

„Tikėtina, jog dar ši rudeni Dusetos turės savo meno mokyklą. Iš pradžių ji bus kaip muzikos mokyklos filialas ir veiks dabar K.Būgos gimnazijai priklausančiuose šaulių namuose. Dabartinė dailės mokyklėlė, kuri įkurta prieš gerą pusmetį, šiuo metu naudojasi gimnazijos patalpomis. <...>

Mintis įkurti mokyklėlę kilo Lietuvos dailininkų sąjungos nariui Romualdui Pučekui. Į Dusetas jis atvyko dirbti mokytoju prieš 30 metų. Tikėjosi atidirbti būtinus dvejus metus ir grįžti į gimtąjį Pasvalį. Bet dailės mokytojo likimas susiklostė kitaip. Tuo metu Dusetose buvo diegiamas sustiprintas dailės mokymas. Taip Lietuvos pakraštyje atsirado unikali, vienintelė kaimo vietovėje dailės mokykla. Vykdamas mokyklų reformą, ji be gailės buvo panaikinta.

Praejusių metų (2006 m. – „D.“ pastaba) vasarą R. Pučekas parengė naujosios dailės mokyklos programą. Apklausė tėvus, jų vaikus, ar tokia mokykla reikalinga Dusetose. Dauguma tėvų sumanymui pritarė, nes jie patys buvo baigę sustiprintą dailės mokymą. Dabartinė dailės mokyklėlė tarsi tęsia senąsias šio dalyko tradicijas.“

Dar dirbdamas dailės mokytoju Kazimiero Būgos gimnazijoje R.Pučekas rašė projektus ir 2007 m. gavo paramą socialiai remtinių vaikų stovyklai. Vasarą Vilniaus menininkai surengė savo paveikslų aukcioną ir dalį gautų pinigų paaukėjo dailės mokyklai steigti. „Turėdama savo patalpas, mokykla įgaus kitokią aurą. Per tam tikrą laiką ten susikurs savos tradicijos. Manau, kad ateityje stojant į mokyklą jau bus konkursas. Dusetose turėtų atsirasti naujas kultūros centras“, – savo sumanymo sėkme jau 2007 m. neabejojo R.Pučekas.

Mokytojo parengti mokiniai yra pelnę laureatų vardus įvairiuose Lietuvos ir tarptautiniuose konkursuose.

R.Pučekas – Tėvynės sąjungos-Lietuvos
krikščionių demokratų partijos narys.

Audronė VENSLOVIENĖ – anglų kalbos mokytoja ekspertė (dirba Kauno Jono Jablonskio gimnazijoje), trijų vadovėlių bendraautorė. Pedagogė garsėja savo entuziazmu ir neformaliu požiūriu į kiekvieną veiklą, kurios imasi. A.Vensloviėnė kartu su ugdytiniais dalyvauja įvairiose pilietinėse akcijose, rengia pažintines keliones, aktyviai integruoja į ugdomąją veiklą įvairiausias kultūrinio gyvenimo formas.

Mokytojos Audronės Venslovienės rengiami mokiniai dalyvauja ir dažnai pelno apdovanojimus Lietuvos bei tarptautiniuose konkursuose.

Laima SKABICKIENĖ – lietuvių kalbos mokytoja ekspertė (Mažeikių Merkelio Račkausko gimnazija). Pedagogė išsiskiria įdomia ir veiksminga savo darbo metodika, yra parengusi įvairių metodinių priemonių, aktyviai dalyvauja įgyvendinant naujas bendrojo ugdymo programas ir t. t.

L.Skabickienės ugdytiniai nuolat dalyvauja ir dažnai puikiai pasirodo jaunųjų filologų bei kituose konkursuose.

Leonidas ABARIS – pedagogas, chorvedys (yra vadovavęs keturiems chorams), kompozitorius (sukūrė per 300 kūrinių), Dainų švenčių organizatorius, dirigentas, sakralinės muzikos bei lietuviybės puoselėtojas.

Nuo 1978 m. L.Abaris Vidaus reikalų ministerijos (VRM) vyrų choro „Sakalas“ chormeisteris, 1980–1990 m. meno vadovas ir dirigentas. Prie „Sakalo“ įkurtą berniukų chorą L.Abaris perorganizavo į choro studiją, kurią lankė iki 100 jaunųjų dainininkų. Būdamas chorų bei VRM Kultūros ir sporto rūmų meno vadovu, L.Abaris organizavo teminius šventinius koncertus ir chorų festivalius, kuriuose dalyvaudavo ne tik Vilniaus, bet ir kitų miestų chorai.

Darius KLİBAVIČIUS – etikos mokytojas metodininkas, humanitarinių mokslų (filosofija) daktaras (disertacijos tema „Filosofija kaip literatūra: eseistinio diskurso ypatumai“, vadovas prof. Leonidas Donskis).

D.Klibavičius nurodo tokias savo inter-esų sritis: etika, meno filosofija, literatū-ros filosofija, filosofijos didaktika. Šio jau-no pedagogo domesio laukas atsispindi i-jo paskelbtose publikacijose – štai tik dal-is jų: „Esė kaip filosofinio diskurso for-ma: M. de Montaigne vs. F.Bacon“, „Filo-sofijos dalykas Lietuvos bendrojo lavini-mo mokyklose: mokymo programos, prie-monės, praktiniai aspektai“, „Dienoraštinė refleksija – autentiško atvirumo imitacija“, „Autentiško sąmonės atvirumo beiieškant: Šarūno Saukos ir Algimanto Švėgždos vizualumo refleksijos“, „Biblijos pranašų ir antikos kinikų sąmonės paralelės“, „Ga-lios vaizdavimas ir vaizduotės galia“, „Filo-sofinė hermeneutika kaip tikrovės bal-so aidas“, „Kaip skaityti filosofijos vadovėlį XI–XII klasėms?“, „Pasaulis yra didelis „kabakas“, arba Apie tuos, kurie burkuoja ir barasi „Bare“ ir t. t.

D.Klibavičius Kauno jėzuitų gimnazijoje dėsto krikščioniška etika ir filosofija bei

1987–1997 m. Lietuvos liaudies kultūros centro direktoriaus pavaduotojas. Daug prisidėjo rengiant 1989 m. Vilniaus miesto dainų šventę, 1990 m. Lietuvos tautinę dainų šventę, 1993 m. Lietuvos jaunimo mažąją dainų šventę ir t. t.

„Priklausau Nacionalinei Dainų švenčių komisijai. Ši komisija svarsto aktuales klausimus, kurie susiję su Lietuvos dainų šventėmis: pasiruošimas šventėms, dainų švenčių lietuviškumas. Mes turime būti patys savimi, ir jeigu dainų šventė bus nuspalvinta kokiomis amerikietiškomis „popsinėmis“ ar kitokiomis svetimomis spalvomis, tai ar tada ji bus Lietuvos dainų šventė...“ – kalbėjo L.Abaris 2005 m. interviu išseivijos lietuvių laikraščiai „Draugas“.

Nuo 1990 m. L.Abaris Lietuvos teisės akademijos vyrų choro „Ara“, o nuo 1992 m. – ir merginų vokalinio ansamblio „Astra“ meno vadovas ir dirigentas.

Garsiajame istoriniame 1988 m. liepos 9 dienos Sąjūdžio organizuotame mitinge Vilniaus Vingio parke L.Abaris dirigavo V.Kudirkos „Tautišką giesmę“, 1993 m. Vingio parke dirigavo popiežiaus Jono Pauliaus II aukotose šv. Mišiose.

Nuo 1997 m. L. Abaris Vilniaus jėzuitų gimnazijos muzikos mokytojas ir choro vadovas. Šis kolektyvas per savo egzistavimo laiką Lietuvoje ir užsienyje koncertavo daugiau nei 700 kartų, yra pelnęs daugybę apdovanojimų įvairiuose muzikiniuose konkursuose bei festivaliuose.

—*Enormes nervures longitud.*

yra parengęs daugiausia filosofijos olimpiados dalyvių. 2010–2011 metais šio mokytojo parengti gimnazistai atstovavo Lietuvai tarptautinėse filosofijos olimpiadose Graikijoje ir Austrijoje.

D.Klibavičius yra parengęs filosofijos istorijos vadovėlį, kuria kvalifikacijos tobulinimo programas, inovatyvias dorinio ugdymo strategijas, veda seminarus ir t. t.

2011-ųjų Metų mokytojo premijos įteikimas numatytas kovo 14 d. Vyriausybės rūmuose.

Sveikiname šauniusius pedagogus!

Puslapyje – „Dialogo“ inf.

Gimnazijų mokytojams aušta sunkus dešimtmetis

Pradinio ugdymo pedagogai gali lengviau atsidusti – baigiasi 16 metų trukęs pradinukų ir jų mokytojų skaičiaus mažėjimo laikotarpis. Tačiau gimnazijų mokytojams prasideda sunkios dienos – po aštuonerių metų abiturientų skaičius bus ketvirtadaliu mažesnis nei šiemet.

Šonas šyla, šonas šąla

Kai 1996 m. Lietuvos mokyklų I–IV klasėse prasidėjo mokinių skaičiaus mažėjimas, turėjome 219 tūkst. pradinukų ir per 13 tūkst. juos mokiusių pedagogų. Šiemet turime per 111 tūkst. pradinukų ir bemaž 8 tūkst. jų mokytojų. Tiesa, turime ir prognozių, kad pradinukų skaičius nebemažės ir kad po aštuonerių metų jų turėsime bene penktadaliu daugiau. Daugiau reikės ir mokytojų: darbo vietų pradinio ugdymo mokytojams skaičiaus prognozė rodo, kad iki 2020 m. jų gali padaugėti visu puse tūkstančio.

Tačiau aukštesnių klasių mokytojams ateina sunkūs laikai – iki 2020 m. mokinių skaičius I–IV gimnazijų klasėse, palyginti

zuojama, kad iki 2015 m. mokinių skaičius V–XII ir I–IV gimnazijų klasėse kasmet sumažės vidutiniškai 5 proc.

S.Balčiūnas „Dialogui“ sakė, kad prognozuoti mokytojų poreikį yra sudėtingiau, nes tenka remtis prielaidomis, kurios gali ir pasikeisti. Tokius pasikeitimus lemia besikeičianti mokyklų komplektavimo tvarka, mokytojų darbo krūvį reguliuojančios darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės ir pan.

Bene charakteringiausias prieš ketvertą metų atliktos statistinės mokytojų poreikio prognozės rezultatas buvo tas, jog V–XII klasėse dirbančių mokytojų pakaktų iki pat 2020 m., – net ir tuo atveju, jei atitinkamo amžiaus sulaukę mokytojai eitų į pensiją, o nauji pedagogai į darbą nebūtų

ka už mokslą studentams, įstojusiems į valstybės nefinansuojamas vietas.

Be to, kreipimasi į šalies Prezidentę, Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetą (ŠMKK) bei švietimo ir mokslo ministrą pasirašę Lietuvos edukologijos ir Šiaulių universitetų bei Lietuvos kūno kultūros akademijos rektoriai tikina, kad mokyklose jau dabar stinga gerų fiziniams mokslams mokytojų. Anot rektorių, krepšelių skaičiaus mažinimas esąs nepagrįstas, nes šalyje trūksta ikimokyklinio ugdymo specialistų, mokyklose dirba daug pensinio amžiaus ar prie jo artėjančių asmenų, todėl natūrali pedagogų kaita kasmet reikalauja jaunų specialistų.

Į vieną darbo vietą – 13 kandidatų

Nors rektorių kreipimasi ŠMKK ir svarstė, vilčių, kad pedagogus rengiančios aukštosios mokyklos gaus daugiau valstybės finansuojamų studijų vietų, nesuteikė. Komiteto posėdyje švietimo ir mokslo viceministrė Nerija Putinaitė akcentavo, kad švietimo krypties bakalauro studijų finansavimas mažinamas reaguojant į sumažėjusį pedagogų poreikį ir į tai, kad pradedama įgyvendinti kitas priemones, skirtas pedagogų rengimui ir perkvalifikavimui. Viceministrė pabrėžė, kad negalima ignoruoti demografinių tendencijų, mokinių mažėjimo, mokyklų tinklo optimizavimo ir fakto, kad šiuo metu pedagogų yra paruošta ir rengiama per daug. Viceministrės teigimu, šiuo metu visose aukštosiose mokyklose rengiami 9 tūkst. žmonių, kurie įgis pedagogų kvalifikaciją. „Vien šiemet jų baigs apie 4 tūkstančiai. Dabar laisvų darbo vietų, susijusių su pedagogų darbu, yra apie 300. Mokyklose dirba apie 3 tūkst. pensininkų. Net jeigu jie rytoj visi išeitų iš mokyklų, mes turėsime kuo užpildyti, – parlamentarams aiškino N.Putinaitė. – Galėtume išvis nepriimti studentų ir turėtume pedagogų septyneriems metams į priekį.“

Didžioji paslaptis – privalomas darbo krūvis

Tačiau daugiausia nerimo aukštesnėse klasėse dirbančių pedagogų poreikio mažėjimas kelia patiem mokytojams ir jų atstovams. Apie tai liudija ir kelių profesinių pedagogų sąjungų keliamas reikalavimas nustatyti minimalų 18 kontaktinių valan-

dų darbo krūvį. Mokytojų atstovų nuomone, jis suteiktų pedagogams didesnę socialinę saugumą.

Nors ŠMM tvirtina, kad tokia priemonė problemos neišspręs, priešasčių, dėl kurių mokytojų atstovai tokį reikalavimą kelia, yra pakankamai. Bene svarbiausioji priežastis – ministerijos bandymai formuoti praktiką, neva jokios minimalios – nei 18 pedagoginių, nei 18 kontaktinių – darbo valandų normos teisės aktai mokytojams nenustato ir nustatyti negali.

„Atkreiptinas dėmesys, kad 18 pedagoginio darbo valandų savaitė yra tik krūvis, už kurį nustatomas mokytojo tarifinio atlygio koeficientas, o ne būtina darbo valandų norma per savaitę“, – teigiama ŠMM rašte teismui, kuris 2010 m. pradžioje, nagrinėdamas vienos mokytojos ir jos darbdavio darbo ginčą, prašė ministerijos pateikti išvadą.

Tiesa, 2011 m. pradžioje nagrinėdamas kitą bylą Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (LAT) išaiškino, kad „standartinis (įprastas) vienas mokytojo etatui nustatytinų pedagoginio darbo (kontaktinio ir papildomo laiko) valandų per savaitę skaičius yra aštuoniolika savaitinių tokio darbo valandų. Šis darbo krūvis sudaro etatą“.

Kam reikia pastumdėlių?

Ar LAT išaiškinimas padarė įtakos ministerijos nuomonei, duomenų kol kas nėra. Bet kuriuo atveju pakankamo aiškumo, iki kokios ribos darbdaviai gali nevaržomai mažinti mokytojų darbo krūvį, o kartu ir atlyginimą, šiandien dar labai trūksta. Gali būti, kad tokia padėtis darbdaviams yra visai priimtina ir keisti jos jie visai nenori. Tačiau kam reikia, kad mokytojai jaustųsi beteisiais pastumdėliais?

Kita vertus, mažėjančio pedagogų poreikio keliama sunkumai, kuriuos per ateinančią dešimtmetį teks įveikti aukštesniųjų klasių mokytojams bei jų vadovams, teikia ir šios tokios vilties: galgi bendras pavojus pagaliau suvienys sparčiai mažėjančią, į kvalifikacinių kategorijų gardus suvarytą ir solidarumo jausmą praradusią Lietuvos mokytojų bendruomenę ir mokytojų atstovai pasiūlys valdžiai optimalius pedagogų darbo krūvį reguliuojančius sprendimus bei įtikins juos įteisinti.

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

S.BALČIŪNAS:

„Po aštuonerių metų brandos atestatus teks įteikti net ketvirtadaliu mažesniai abiturientų būriui. Jis nežymiai didėti pradės nebent 2023–2024 metais.“

su šiųmečiu šio amžiaus mokinių skaičiumi, sumažės apie 24 proc. Tai reiškia, kad mokytojų darbo krūviai ir atlyginimai mažės, o kai kurie pedagogai iš viso neteks darbo.

Dviejų mokslininkų – prof. Gedimino Merkio ir Sigito Balčiūno 2008 m. atlikta Bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų poreikio prognozė įspėja, kad po aštuonerių metų brandos atestatus teks įteikti net ketvirtadaliu mažesniai abiturientų būriui. Jis nežymiai didėti pradės nebent 2023–2024 metais.

Tačiau į klausimą, koks po kelerių metų bus V–XII klasėse dirbančių mokytojų poreikis, atsakyti yra nelengva.

Mokinių tebemažėja

Pasak Šiaulių universiteto mokslininko S.Balčiūno, kai kuriuos 2008 m. atlikto tyrimo duomenis reikėtų koreguoti, nes klasių komplektavimo ir mokytojų darbo sąlygos per ketvertą metų gerokai pasikeitė. Tačiau prognozės dėl mokinių skaičiaus tebėra pakankamai tikslios. Jos, pavyzdžiui, sako, kad nuo 2013 m. į pirmas klases ateinančiųjų skaičius pradės augti ir į pirmas klases 2020 m. ateis apie 8 proc. mokinių daugiau nei šiemet. Mokinių skaičiaus V–VIII klasėse mažėjimas turėtų liautis 2016, o IX–XII – 2020 metais. Progno-

zuojama, kad iki 2015 m. mokinių skaičius V–XII ir I–IV gimnazijų klasėse kasmet sumažės vidutiniškai 5 proc.

„Tačiau realiai reikšminys yra daug sudėtingesnis“, – pažymėjo S.Balčiūnas.

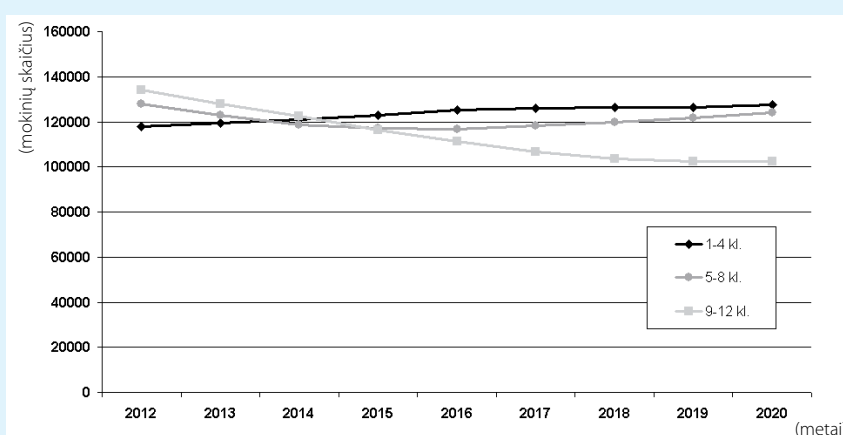
Mokytojų nestinga

Mokytojų poreikio prognozės verčia valdžią daryti atitinkamus sprendimus. Pasiskirstydama lėšas pirmakursių studijoms Vyriausybė sumažino švietimo krypties bakalauro studijų finansavimą.

Švietimo ir mokslo ministras paskelbė, kad iš beveik 9 tūkst. universitetuose valstybės finansuojamų studijų vietų švietimo ir ugdymo krypties grupei šiemet atiteks tik 568. Pažymėtina, kad pernai jų buvo 740, o užpernai – 800. Mažiau tokių valstybės finansuojamų studijų vietų gaus ir kolegijos – šiemet numatyta tik 171. Pernai tokių vietų buvo skirta 300, užpernai – 400.

Taip besikeičiantys skaičiai pedagogus rengiančioms aukštosios mokykloms, žinoma, nepatinka – valstybės finansavimo mažinimas skaudžiai atsilieps jų biudžetams, nes valstybės skiriami krepšeliai yra gerokai „solidesni“ nei nustatyta įmo-

Mokinių skaičiaus prognozė pagal klasių koncentrus

Tyrimo „Bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų poreikio prognozės“ ataskaitos duomenys

Zitos Šliogerienės nuotr.

Vaikų pyktis: kaip jį suvaldyti?

Nuvilti labai lengva

Daugelį metų dirbu specialiojo ugdymo grupėje su vaikais, turinčiais kalbos ir kalbėjimo bei elgesio ir emocijų sutrikimų. Pastebėjau, kad pastaraisiais metais padaugėjo vaikų, kurie savo nepasitenkinimą reiškia pykčiu, kartais net įniršiu. Pyktis reiškia, kad vaikas jau yra pasiekęs tam tikrą brandos laipsnį, nes tam, kad pyktų, vaikas turi tikėti tam tikrais dalykais ir pasitikėti tam tikrais žmonėmis.

Pyktis – tai sunki emocija, kuri gyvenime sukelia daugiausia problemų ir nesupratimų. Aš manau, kad nevaldomas pyktis labai kenkia ir pačiam vaikui. Pastebėjau, kad piktas ir todėl netinkamai besielgiantis vaikas pats nuolat išgyvena dėl savo asmenybės netobulumo, niekingumo, dėl kitų priešiškumo, nepriėmimo. Taip palaipsniui gali prasidėti asmenybės destrukcija, nes jo „aš“ sistema dar nesusiformavusi ir yra labai trapi. Pakenkti, sužeisti ar nuvilti vaiką yra taip pat nesunku, kaip gėlyne sutrypti švelnius vos išsiskleidusius pumpurus, kurie buvo kasdien puoselėjami ilgus mėnesius.

Manychiau, tėvai yra tie pirmieji pagalbininkai, kurie gali savo atžalas pamokyti tvarkytis su kylančiu pykčiu.

Sunkiausia – surasti tinkamą pusiausvyrą

Vaikas augdamas išmoksta kontroliuoti savo pyktį ir agresyvų elgesį. Pykčio raiška yra labai susijusi su socialiniais santykiais. Pykčio kontrolės vaikas mokosi iš savo tėvų. Čia svarbiausia taisyklė – skatinti teigiamas emocijas ir kontroliuoti neigia-

mas. Mokymasis kontroliuoti savo emocijas ir elgesį yra ilgas procesas. Vaikas turi išmokti gyventi kartu su kitais žmonėmis, tinkamais būdais tenkinti savo norus ir poreikius. Visa tai yra socializacijos proceso dalis. Mažam vaikui nėra lengva išmokti „kantriai palaukti“, „gražiai paprašyti“, visada būti mandagiam ir dėmesingam.

Vaiko keliama reikalavimai, nurodymai, retkarčiais pasireiškiantis nepaklusnumas gali būti ir jo reakcija į socializaciją. Kūdikis negali toleruoti jo norams kylančios grėsmės, jis dar negali atidėti savo noro, todėl ir reikalauja tuoj pat jį pamaitinti, šiltai apgauti, su juo pažaisti. Kuo mažesnis vaikas, tuo stipresnis reikalavimas betarpiškai patenkinti norus, tuo labiau jis supyksta, susidūręs su frustracija.

Vaikui augant, nepaklusnaus elgesio mažėja. Kita vertus, nepaklusnumas (iki tam tikros ribos) yra normalios raidos dalis. Gal ir paradoksalu, tačiau kaip tik nuolatinis nuolankus, vergiškas vaiko paklusnumas turėtų kelti susirūpinimą, – nes kaip gi kitaip vaikas galės sukurti ir įtvirtinti savo individualumą, jei paklus visiems tėvų reikalavimams ir nurodymams? Turbūt nėra sunkesnio uždavinio suaugėliams nei surasti tinkamą pusiausvyrą tarp būtinybės nustatyti ribas bei reikalavimus ir drąsos suteikti vaikui pakankamą laisvę, kad jis galėtų ugdyti savarankiškumą ir atrasti savąjį individualumą.

Ramiai ir nuosekliai laikytis savo nuostatų

Mano grupę lanko vyresnio amžiaus ugdytiniai. Dažnai su ugdytiniais diskutuojame apie pyktį. Aiškinamės, kad pyksta-

me visi. Tai normalus jausmas. Tačiau reikia stengtis nepykti, nes tai labai kenkia pačiam sau. Dažnai analizuojame įvairias situacijas, ieškome sprendimų.

Apie tai, kaip suvaldyti vaiko pyktį, kalbuosi ir su ugdytinių tėveliais. Paaiškinu, kad pirmiausia reikėtų pradėti nuo savęs – nerėkti auklėjant vaiką, bet ramiai ir nuosekliai laikytis savo nuostatų. Jei vaikas niršta, ne stengtis jį perrėkti, o ramiai pasakyti, kad riksmas ir įniršis jums nepriimtini, ir paaiškinti pasekmes. Jeigu vaikas nuolat pyksta, jam paaiškinti, o geriausia – parodyti, kad tai nėra tinkamas būdas siekti norimo tikslo. Pvz., jei parduotuvėje, kai vaikas ima primygtinai reikalauti nupirkti saldinių, jam ramiai pasakysime, jog nepirksi-

me, mūsų ramus elgesys ir tos nuostatos laikymasis parodys, kad rėkimo ir įniršio demonstravimo taktika yra neveiksminga.

Pasitaiko, kad kai kurie vaikai elgiasi agresyviai, nes nežino kito būdo jausmams reikšti. Todėl reikėtų jiems padėti atpažinti jausmus ir juos reikšti tinkamu būdu.

Keturi momentai

Matant, kad vaikas pyksta, nederėtų pradėti panikuoti ar pykti ir grasinti. Leiskime vaikui suprasti, kad neketiname jo smerkti. Vaikui labai svarbu pajusti, jog suaugusieji jį priima ir yra pasiruošę jam padėti.

Specialistai akcentuoja keturis svarbius momentus:

1. Reikia padėti vaikui įsisąmoninti, pripažinti savo pyktį (pavyzdžiui, paraginti prisipažinti, kad „taip, aš pykstu ant...“). Su vaiku svarbu kalbėti apie pyktį, aptarti, kada jis kyla, kaip pykčio išgyvenimas susijęs su jo kūno pojūčiais.

2. Būtina paaiškinti vaikui, kad pyktis – normalus, natūralus jausmas, kurį mes visi dažniau ar rečiau išgyvename, jis pats savaime nėra nei geras, nei blogas.

3. Reikia padrašinti vaiką priimti savo pyktį, pavyzdžiui, pasakyti: „Taip, tu turi teisę supykti.“ Tik tada jis galės sąmoningai apsispręsti, ar savo pyktį išreikšti tiesiogiai.

4. Vertėtų paraginti vaiką ieškoti įvairių konstruktyvių pykčio išraiškos būdų, pavyzdžiui, pamokyti valdyti pyktį per fizinę veiklą, muzikos klausymą, piešimą, laikraščių plėšymą, rašant laišką žmogui, ant kurio pykstama, išliejant jame visą susikaupusią nuoskaudą ir vėliau tą laišką sudraskant.

Atvėsti – o tada pasikalbėti...

Nėra universalus recepto, kaip suvaldyti pyktį. Kiekvieną metodą reikia taikyti kūrybiškai, atsižvelgiant į vaiko amžių bei savybes. Be to, siūlomi metodai yra tik pagalbinės priemonės mokant vaikus valdyti savo pyktį. Manau, po kiekvienos konfliktinės situacijos labai svarbu atvėsti abiem pusėms ir paskui pasikalbėti, ko mes vieni iš kitų tikimės. Vaikams reikėtų parodyti, kad labai lengva pasiduoti pagundai „spjaudytis pykčiu“ ir elgtis netinkamai – pasiteisinimų dėl savo prasto elgesio visad atsiranda, bet tai nepadės konstruktyviai spręsti bendravimo problemų.

Niekas iš mūsų nieko nedaro šiaip sau – mūsų poelgiai visada yra susiję su tam tikromis priežastimis, o šios priežastys visada atsiranda dėl tam tikrų mūsų poreikių, kurie yra nepatenkinti. Pasistenkime išklausti ir suprasti vaiką, stebėti jį – tik taip galima atrasti priežastis, kurios jaudina vaiką ir kurių mes anksčiau nepastebėjome.

Parengė **Vida KRIUKIENĖ**,
Panevėžio lopšelio-darželio „Jūratė“
auklėtoja metodininkė

PROJEKTAI

Psichiką veikiančių medžiagų prevencija

Vilniaus Užupio gimnazijoje ir partnerių mokyklose dar rudenį startavo Vilniaus miesto savivaldybės patvirtinta programa, skirta psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijai. Projekto koordinatorė Vilniaus Užupio gimnazijos socialinė pedagogė **Dovilė Požeckienė** ir psichologė **Gintarė Guobytė** „Dialogui“ rašo, jog parengiamuosiuose seminaruose Vilniaus Žirmūnų, Vytauto Didžiojo bei Užupio gimnazijų mokiniai gilino žinias apie psichoaktyvių medžiagų poveikį žmogaus organizmui, vaidybos meno užsiėmimuose mokėsi išreikšti ir atpažinti emocijas, po teorinių ir praktinių užsiėmimų su LTV režisieriais, TV laidų ir kino kūrėjais gautas žinias pritaikė praktiškai – kūrė socialines reklamas. Pasak informacijos autorių, pasirinkta programos išraiškos forma – reklamų kūrimas (režisūra, filmavimas, montavimas) atspindi šiandieninio paauglio domėjimosi sritį ir kartu skatina socialinį visuomeninį aktyvumą, iniciatyvumą siekiant užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams bei ugdo asmeninę atsakomybę už savo sveikatą. Mokinius motyvavo ir pagrindinis socialinių reklamų kūrimo konkurso prizas – galimybė rodyti sukurta reklamą Vilniaus miesto viešajame transporte. Išrinktos geriausios socialinės reklamos bus naudojamos kaip prevencinė metodinė priemonė partnerių mokyklose.

KLAUSIATE? ATSAKOME!

Kada siekti aukštesnės kvalifikacinės kategorijos?

Mokykloje 5 m. dirbau psichologe. Neseniai išėjau gimdymo ir vaiko priežiūros atostogų. Ar grįžusi į darbą galėsiu siekti aukštesnės kvalifikacinės kategorijos?

Vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-101 (2007 01 29) patvirtintų Psichologų, teikiančių pagalbą mokiniui, atestacijos nuostatų 16.3 punktu, aukštesnės kvalifikacinės kategorijos siekiantis psichologas prie Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro veikiančiai Psichologų atestacijos komisijai turi pateikti ir „dvejų paskutinių metų (nepertraukiamų) praktinės veiklos aprašą, susidedantį iš dviejų dalių: kiekybinės darbo analizės (klientų skaičiaus, konsultacijų pobūdžio ir skaičiaus) ir dviejų atvejų aprašymo (vaiko psichologinio įvertinimo, konsultavimo pristatymas)“.

Akivaizdu, kad, grįžusi iš vaiko priežiūros atostogų, tokį reikalavimą įvykdyti galėsite tik po dvejų metų.

Kaip vertinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių pasiekimus?

Kaip dabar vertinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių pasiekimus? Ar galima jiems rašyti nepatenkinamus pažymius? Ar galima juos palikti antramečiui?

Vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1017 (2011 06 07) patvirtinto 2011–2013 metų pradinio ugdymo programos bendrojo ugdymo plano 73 punktu, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčio mokinio, kuriam rekomenduota mokytis pagal Bendrąją programą arba jam pritaikytą Bendrąją programą, atsižvelgiant į programos pritaikymo lygį, mokymosi pažanga ir pasiekimai vertinami vadovaujantis Bendrojo ugdymo plano 37–39 punktų nuostatomis.

Kitaip tariant, vertinami taip pat, kaip ir kitų mokinių pasiekimai.

Vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1016 (2011 06 07) patvirtintų 2011–2013 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų 170, 171 ir 173 punktais, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčio mokinio, kuris mokosi pagal bendrojo ugdymo programą, mokymosi pažanga ir pasiekimai vertinami pagal Bendrosiose programose numatytus pasiekimus ir vadovaujantis Bendrųjų ugdymo planų 44–52 punktų rekomendacijomis (vertinami taip pat, kaip ir kitų mokinių pasiekimai, – V.S. *pastaba*). Mokinio, kuris mokosi pagal pritaikytą bendrojo ugdymo programą, mokymosi pažanga ir pasiekimai vertinami pagal šioje programoje numatytus pasiekimus, o specialiųjų lavinamųjų klasių mokinio pažanga ir ugdymo(-si) pasiekimai pažymiais nevertinami, vertinimo formas renka mokykla ir vertina įrašu „įskaityta“ arba „neįskaityta“.

Dėl mokinių palikimo kartoti kursą sprendžia mokytojų taryba.

Kada mokinys gali atsisakyti specialiojo ugdymo?

Ar gali pilnametis mokinys atsisakyti specialiojo ugdymo? Kas specialiojo ugdymo dokumentuose turėtų pasirašyti mokiniui tapus pilnamečiu?

Pilnamečiai asmenys, turintys intelekto sutrikimą, jeigu teismo keliu nėra nustatytas jų neveiknumas, turi teises, kurias turi visi pilnamečiai asmenys. Tuo atveju, kai suaugęs mokinys, turintis specialiųjų ugdymosi poreikių, nori atsisakyti specialiojo ugdymo, reikėtų vadovautis švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1775 „Dėl mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininiu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2011 09 30) 11 punktu, kuriame nurodoma, kad prašymas dėl specialiojo ugdymo nutraukimo turi būti pateikiamas iki einamųjų metų rugsėjo pirmos dienos.

Į kokią darbovietę grįžti po atostogų?

Esu pagrindinės mokyklos mokytoja. Šiuo metu man suteiktos atostogos vaikui auginti. Nuo rugsėjo 1-osios mūsų mokyklą reorganizuos į pradinio ugdymo skyrių, kuriame man darbo nebebus. Kas atsitiks su mano darbo sutartimi po šios reorganizacijos ir į kokią darbovietę aš turėsiu grįžti po atostogų? Ar iki to laiko man bus mokama socialinio draudimo išmoka?

Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 132 str. 2 d., su darbuotojais, auginančiais vaiką (vaikus) iki trejų metų, darbo sutartis negali būti nutraukta, jei nėra darbuotojo kaltės. Be to, kai įstaiga reorganizuojama, galioja DK 131 str. 1 d. draudimas įspėti darbuotoją apie darbo sutarties nutraukimą ir atleisti iš darbo jo atostogų metu.

Vadinasi, Jums po atostogų reikėtų grįžti į mokyklą, kurios skyriumi po reorganizacijos taps Jūsų pagrindinė mokykla. Tik tada šios mokyklos vadovas turėtų teisę inicijuoti darbo sutarties su Jumis nutraukimą arba kitokius pakeitimus. Iki to laiko Jums turėtų būti mokamos socialinio draudimo išmokos.

Parengė Vytautas STRAZDAS

SEMINARAI

„Likimo sesių“ susibūrimas

Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijoje ekstremaliomis sąlygomis – mokykloje remontas – įvyko seminaras „Muzikinės klausos ugdymo aktualijos solfedžio pamokoje“. Jį surengė šios ugdymo įstaigos Muzikos teorijos skyriaus mokytojos L.Čiornaja, R.Juškienė, O.Lebedeva ir L.Sugintienė, vadovaujamos metodinės grupės pirmininkės D.Navikienės. Seminaras buvo skirtas konservatorijos įkūrėjo S.Šimkaus 125-osioms gimimo metinėms. Renginyje, be organizatorių, dalyvavo dar 38 solfedžio mokytojos iš Klaipėdos ir visos Žemaitijos. „Seminaro lektorė Plungės Mykolo Oginskio meno mokyklos Teorijos skyriaus vedėja mokytoja

metodininkė Agnietė Lizdenytė kolegoms seniai buvo žinoma kaip itin entuziastinga, smalsi ir aktyvi mokytoja, savo darbe nuolat ieškanti naujovių, taikanti modernius mokymo metodus, pamokose naudojanti IKT. Paklausta, iš kokių vadovėlių ji solfedžiuojanti pamokose, mokytoja atsakė: „Iš savų!“ Tiesa, vadinti šią medžiagą vadovėliais gal ir ankstoka, nes jie dar neišleisti – tik parengti „namudiniu“ būdu. Seminaro metu svarstyta, kokių iniciatyvų derėtų imtis, kad ši vertinga medžiaga būtų išleista ir taptų prieinama visiems besidomintiems. Juk tokios literatūros taip trūksta! – rašo „Dialogui“ Laima Sugintienė.

Jaunimo mokyklomis domisi Latvijos pedagogai

Šiaulių jaunimo mokykloje (ŠJM) organizuotas seminaras Latvijos Respublikos Jelgavos specialiojo ugdymo centro pedagogams „Alternatyvus ugdymo patirtis Šiaulių jaunimo mokykloje“. Jaunimo mokyklos direktorė Loreta Tamulaitienė ir pavaduotoja Lina Mendelienė (informacijos „Dialogui“ autorė) svečiams iš Latvijos pristatė mokyklą, papasakojo, kaip Lietuvoje kūrėsi jaunimo mokyklos, kuo jos skiriasi nuo kitų ugdymo įstaigų. Latvijos pedagogai domėjosi Lietuvos švietimo sistema, alternatyviuoju ugdymu, taikomais metodais.

Latvijoje jaunimo mokyklų nėra. Bandoma padėti mokymosi sunkumų ar elgesio problemų turintiems mokiniams, steigiant pedagoginės ir socialinės korekcijos klases vakarinėse mokyklose.

Pedagogus iš Jelgavos sudomino ŠJM vykdoma socializacijos programa „Nepabuvęs kareivėliu...“ (stovyklos, žygiai), iki profesinio mokymo programos, neformalioji veikla, tarpdalykinė integracija, ne-tradicinės pamokos. Ypač daug dėmesio susilaukė savanorystės principu vykdomas projektas „Pagalba mokiniui ir mokytoji“, jo idėją svečiai „išsivežė“ namo.

MOKYKLOSE

Olimpiados, varžybos, popietės

■ **Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijoje** įvyko VIII Šiaulių apskrities mokyklų Kazimiero Butkaus anglų kalbos olimpiada. Joje dalyvavo moksleiviai iš Šiaulių, Radviliškio, Pakruojo, Kelmės rajonų ir aštuonių Šiaulių miesto gimnazijų. Dalyviai turėjo atlikti dvi užduotis anglų kalba: žodžiu (kalbėjimo) ir raštu. Olimpiados sumanytoja – ilgametė Šiaulių J.Janonio gimnazijos anglų kalbos mokytoja ekspertė ir Šiaulių miesto anglų kalbos mokytojų asociacijos vadovė Augutė Vaičiulienė. I vietą olimpiadoje laimėjo Pakruojo r. Linkuvos gimnazijos moksleivis Lukas Gerbenis (jį konsultavo mokytoja E.Šopytė).

■ **Šiaulių r. Raudėnų pagrindinės mokyklos** sporto salėje vyko rajono bendrojo lavinimo mokyklų merginų krepšinio varžybos. Dalyvavo Žarėnų, Raudėnų ir Kuršėnų Daugėlių pagrindinių mokyklų komandos. Stipriausiai pasirodė raudėniškės (renge mokytojas V.Traškinas). Jos atstovaus rajonui respublikinėse zoninėse „Olimpinio festivalio“ varžybose.

■ **Panevėžio „Verdenės“ pagrindinėje mokykloje** pradėtas renginių ciklas, skirtas Maironio 150-osioms gimimo metinėms minėti. Lietuvių kalbos mokytojai M.Petronytė-Kairienė, R.Narkutė, A.Putauskas ir „Maironiečių“ būrelio vadovė istorijos mokytoja J.Krasauskienė surengė poezijos popietę „Pasiilgau Maironio“. Renginyje dalyvavo visi norintys deklamuoti mokiniai, taip pat savo klasės draugus palai-kyti atėję vaikai.

■ **Telšių regioniniame profesinio mokymo centre (TRPMC)** vyko popietė „Iš tavo rankos, Dieve, gaunu savo rytą“. Tokio paties pavadinimo meninę kompoziciją centre pristatė Varnių miesto bibliotekos literatų būrelis „Lyra“. Skambėjo eilėraš-čiai, prisiminimai, fleita (ja grojo Varnių Motiejaus Valančiaus gimnazijos mokinė G.Kasmauskytė). Šiuo susitikimu TRPMC pradėtas vykdyti projektas „Per pasaulį su knyga“, kurio vienas iš tikslų – plėsti bendradarbiavimą su miesto bendruomene, siekiant suvokti istorinio ir kultūrinio paveldo reikšmę, – praneša lietuvių kalbos mokytoja L.Ereminienė ir bibliotekos vedėja D.Skrodenienė.

Žodynas

Europarlamentaras – asmuo, gaunantis algą eurai.

Kęstutis MILIAUSKAS

NE SPAUDAI

Zitos Sligerienės nuotr.

Socialinės garantijos? Jokių!

▷ Atkelta iš 1 p.

Laukinio kapitalizmo naivuoliai

Kuriamas mitas, skirtas bedarbiams mulkinti, apie itin aukštą mokytojo atlyginimą. O jis, deja, vos keliais litais viršija minimalų – paprasto, nekvalifikuoto darbininko atlyginimą. Atmenu, premjeras A.Kubilius kažkada mus paguodė: nebijokite – minimalų atlygį tikrai gausite. ŠMM tą premjero pasakymą išgirdo ir sumažino savo garsųjų „žirklučių“ apatinę ribą taip, kad mokytojas jau nebegauna savo kvalifikacinę kategoriją atitinkančio atlyginimo. Tai padaryta prieš dvejus metus, pedagoginei bendruomenei dievinančiu žvilgsniu spoksant į daug žadantį liberalųjį ministrą.

Naivioji pedagoginė bendruomenė ir tada pratlėjo nesuvokdama, jog ateina tikras laukinis kapitalizmas ir kad jį parems paties ministro ir ŠMM valdininkų nekompetencija, arogancija, teisinis nihilizmas, nesiskaitymas su pedagogais ir socialiniais partneriais, buldozeriniai pinigų šienavimo principai.

Mokinių mažėja, mokyklos uždarnos, o Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros vis dar reikia! Arba to siaubą ir nepasitikėjimą keliančio žeminančio išorės audito. Ministerija su savo satelitais siurbia pinigus iš mokinio krepšelio (MK). Už kiekvieną kvėpuojantį mokinuką per Lietuvą gana padori sumelė susidaro, o naudos mokyklų bendruomenei jokios – tik stresas ir didesnis validolio poreikis.

Krizė ir liberalusis požiūris dar labiau sumenkino mokytojo statusą. Dingo (nors profsąjungos ir teismus laimėjo) mokytojų pavėžėjimas į kaimų mokyklas. Dingo 18 kontaktinių valandų norma – tai tapo priežastimi pralosti teismo procesus prieš save sudievinusius mokyklų vadovus, atiminėjančius iš vadinaujų nelojalių, nors ir aukštą kvalifikaciją turinčių darbuotojų darbo krūvį ir atiduodančių jį giminėms bei artimiesiems.

Liberalusis cinizmas

Darbo kodekso (DK) liberalizavimas atvėrė dar vieną nišą savivalei ir tyčiojimuisi iš mokytojų. Streiko metu ne vienam mokytojui inteligentiškai buvo priminta: streikuok, bet tavo krūvis nebebus toks kaip šiandien... O sumažinus krūvį primenama: remdamasis DK 120 str., tu gali ir nesutikti, bet tada aš tave atleisiu remdamasis 129 str.

Dažnai taip ciniškai elgiamasi net tada,

kai darbo yra, bet siekiama susidoroti su nelojaliu arba patupdyti į tą vietą savą žmogų. Sakysite – interesų konfliktas? Nė velnio: nėra mokyklos, kurioje nedirbtų visa giminė – atseit, vieni kitiems tiesiogiai nepavaldūs... Patikėkite: jiems pavaldūs visi kiti – ne giminės ir ne artimieji.

O štai ministro požiūrio į streikuotojus cinizmas: streikuokit į sveikatą, mes ne darbaviai – nesiderėsime, kaltos savivaldybės.

Kuo kaltos? Kad perskirto ŠMM numestus likučius?

Čia priekaištas Seimo nariams, leidusiems priimti įstatymą, įgalinantį Vyriausybę taip savivaliauti, neskirti vaiko ugdymui reikiamo kiekio lėšų ir kada nori, net atgaline data, jas atimti.

Taigi dar kartą konstatuoju, kad mokytojo socialinis statusas apgailėtinas. Toks jis tapo dėl liberalios, tik finansinėms struktūroms tarnaujančios ŠMM politikos. Ministerija, turinti atsakyti už vaikų ugdymą, už valstybės ateities puoselėjimą, nuėjo lengviausiu keliu – į mokyklas pradėjo žiūrėti kaip į ūkio subjektą, iš kurio žūtbut reikia gauti pelno, pamiršusi, jog mūsų pelnas pradės rasti tik po 20-ies metų.

Išėiti į pensiją, kol stogas nenuvažiavo

Naujasis švietimo įstatymas, žaisdamas tolerancijos žaidimą, sudievinio vaiko teises sumenkindamas pareigas, sumaišydamas vertybių skalę iki absurdo. Įstatymiškai įtvirtino nebaudžiamumą, aplaidumą ir motyvacijos stoką. Atėmė iš savivaldybių tikrąsias savivaldos teises ir įtvirtino padėtį, kai darbdavys – mokykla, darbdavio atstovas – direktorius, steigėjas – savivaldybė, o pinigus skaičiuoja ministerija, bet ji už nieką neatsako, nes ji – tik reguliuotojas...

Tai kam tos ministerijos iš viso reikia? Naujiems projektams kurpti? Sorošo politikai įgyvendinti pakaktų institutų, kuriais jau apaugo ŠMM...

Šiek tiek plačiau apie pensinio amžiaus ilginimą. Kad sulaukus 59 metų pradeda nykti smegenų žievės ląstelės ir prasideda aktyvus senėjimo procesas – į tai gerai „išsikirto“ ir ŠMM. Ji sugalvojo naują kvalifikacijos kėlimo programą, kuriai ES skyrė net 6 mln. 300 tūkst. Milijonai yra – belieka juos pasiimti. Taigi ištrauktas prieš šimtą metų kažkokio liberalo sumąstytas projektas ir pritaikytas mokytojams.

Visi žino, kad šios naujos tvarkos priė-

mimas duos akivaizdžią naudą, – klausimas tik – kam? Viena žinau – šitus milijonus, kaip ir visus prieš tai buvusių, sėms ir jais naudosis ne vaikai ir ne pedagoginė bendruomenė. Jo Ekscelencija A.M.Brazauskas, pripažindamas, kad mokytojai priklauso socialinei grupei, kuri dirba itin didelės psichologinės ir fizinės bei nervinės įtampos sąlygomis, pamiršo, kad mes kaip statutiniai darbuotojai turim už tai gauti dar vieną lengvatą – išeiti į pensiją, kol stogas nenuvažiavo.

Ir bus mokytojai – emeritai...

Pensinio amžiaus pailginimas iki 65 metų amžiaus atskleidė paprastą tiesą: tokio amžiaus sulaukę mokytojai dėl pernelyg sunkaus darbo tampa neįgaliais. Profesinės sąjungos ne kartą siūlė priimti Pensijų įstatymo pataisą, tai yra išleisti mokytoją į užtarnautą poilsį nuo 55 metų, turint 30 m. darbo stažą ir gaunant bent 60 proc. buvusios pareigybinės algos (tai sudarytų apie 1200 Lt), ypač aktyviems palikti teisę dirbti ketvirtadaliu krūvio (dėl psichologinių ir kitų motyvų). Šiam mūsų prašymui nei daug, nei mažai – 10 metų... ŠMM jį išgirdo ir jau seniai brandino planą-chuliganą – mokytojus, kuriems per 59 m., paversti emeritais, kaip nusenčius kunigus altaristom. Tie klipatos beveik nieko nekainuos, nebent minimalią „zimagoro“ algą, kurią apsukruolis viceministras V.Bacys siūlo mokėti arba iš MK, arba net iš profsąjungų fondo. Kadangi ne visi pilietiški mokytojai yra itin pilietiški (tai yra ne visi – profsąjungos nariai), likusieji emeritais netaps. Kur juos dės – V.Bacys nežino: sumažinti mokytojų skaičių reikalauja Pasaulio bankas, į pensiją leisti negalima. Būtų geriausia juos į Darbo biržą komandiruoti arba į mišką, bet gali supykinti gyvūnų globos draugijos...

Klausimas visiems sveiko proto žmonėms: kokias pensijas, jei jų sulauks, gaus mokytojai po „emeritinio“ darbo?

Bijau, kad „emeritinis“ projektas verkiant bus prastumas, – juk tokiais milijonais patepas, – o mokytojo statusas nuo paties žemiausio laiptelio nukeliaus kelis metrus po žeme.

Beje, siūlau socialinį projektą. Prieš paleidžiant naują tvarką priimta organizuoti pilotinį bandymą, tad šį projektą siūlau išbandyti Seime ir ŠMM. Apsiumi iš savo susivienijimo kasos kaip nors mokėti bent savo rajono savivaldybei atstovaujančio seimūno emeritinę algą, o susimetę su Tėliais ar Akmene išmoksim ir vienam ministerijos klerkui...

Prašome

Minimalių koeficientų už kvalifikacines kategorijas sumažinimas pažeidžia konstitucinę nuostatą, garantuojančią teisę gauti teisingą atlygį už darbą.

ŠMM viršija įgaliojimus: pati skelbia, kad yra ne darbdavė, o tik reguliuotoja. Tad kuo remdamasi ji mažina atlyginimus, rengia darbo apmokėjimo tvarkas ir visiškai jų nederina tiesiogiai su darbuotojais? Beje, už šią veiklą ŠMM niekam neatsako...

Prašome atimti iš ŠMM ekonominius švertus veikti švietimo procesą: dabar ministerija veikia kaip pagrindinis darbdavys – tvirtina ugdymo programas, nustato mokyklų struktūrą, mokinių skaičių klasėse, prižiūri ugdymo procesą, tačiau atsakomybę už savo darbo broką permeta savivaldybėms. Kaip sakoma, kakovam mes, o akmenis svaidykite į steigėjų langus.

Prašome kuo greičiau pakelti minimalų atlyginimą bent iki 1200 Lt. Mūsų valtyjos ir sargai miršta iš bado, o dar jiems norima 4 proc. mažinti atlyginimus, siūloma eiti nemokamų atostogų, nes savivaldybėms tiek sumažino aplinkos lėšas, kad šioms darbuotojams kiekvienas duonos kąsnis jau stojasi skersai gerklės.

Būtina sumažinti ŠMM biurokratų skaičių.

Reikia priversti švietimo ir mokslo ministrą peržiūrėti jo sumanytą įsakymą dėl vidurinio ugdymo programų akreditavimo tvarkos.

Koks švietimas – toks ir statusas

Ačiū E.Tervidytei, laikraščio „Dialogas“ vyriausiajai redaktorei, už itin taiklią mokytojo statuso nuotrauką – vienišas kaliošas ir tuščias kibiras ant suklypusios, dilgėlėmis apžėlusios tvoros...

Koks švietimas – toks ir statusas.

Ir šiek tiek apie svajones. O kad taip gautume bent pusę Vokietijos mokytojo algos, Čekijos mokytojų garantijų, bent Lenkijos mokytojams suteikiamas lengvatas, bent Prancūzijos įgyvendintą pagarbą mokytojams, bent Turkijos ugdymo įstaigų darbuotojams suteiktą patikėjimą... Mes prašome tiek nedaug – tik išeiti į poilsį išdirbę dukart ilgiau nei japonai ir gauti aštuonis kartus mažesnę nei jie pensiją.

Judyta ČEJAUSKIENĖ,

LSDPS Žemaitijos regiono

Mažeikių susivienijimo pirmininkė

TYRIMAI

Oksfordo absolventai dirba padavėjais

Prestižinis Oksfordo universitetas pirmą kartą paskelbė išsamaus tyrimo apie savo absolventų įsidarbinimą rezultatus. Jie atskleidė, kad apie 10 proc. Oksfordo diplomą įgijusių jaunų specialistų negali įsidarbinti pagal savo specialybę.

Universiteto tyrimas liudija, kad iš 3500 duomenis apie save pateikusių Oksfordo absolventų beveik 200 nesugebėjo įsidarbinti pagal specialybę praėjus pusmečiui nuo studijų pabaigos. Negaudami darbo jie buvo priversti įsidarbinti padavėjais ar padavėjais-konsultantais.

Pranešama, kad vidutinis nedarbo lygis tarp Oksfordo absolventų siekia maždaug 6 proc., jis svyruoja priklausomai nuo fakulteto. Labiausiai dėl to kenčia „netaikomašias“ specialybes – klasikinę archeologiją, senovės istoriją, užsienio kalbas ir kt. – pasirinkę jaunuoliai.

Tačiau Oksfordo universiteto karjeros tarnybos vadovas J.Blackas pabrėžia, kad dalies absolventų patiriami sunkumai darbo rinkoje tėra laikinas reiškinys. Pasak jo, Oksfordo išsilavinimas išlieka visam gyvenimui, ir niekas nesako, kad šio universiteto absolventai po 10 metų tebedirbs tokius pat darbus kaip dabar.

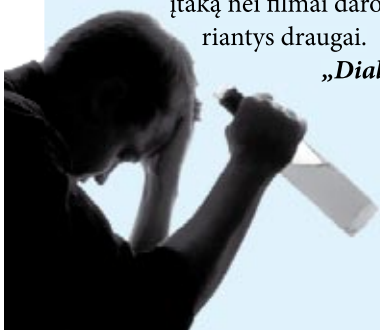
Filmų turinys veikia vaikų įpročius

Įvairių JAV universitetų mokslininkų komanda keletą metų tyrė 10–14 metų amžiaus vaikus. Tyrimo dalyviai telefonu buvo reguliariai apklausiami apie žiūrėjimą filmus, alkoholio vartojimą ir dideles išgertuves. Tyrimą atlikę mokslininkai perspėjo, kad vaikai, žiūrintys filmus, kurių veikėjai geria alkoholinius gėrimus, dažniau pradeda vartoti alkoholį nesulaukę pilnametystės.

Tyrimo rezultatai rodo, kad paaugliai, kurie matė daugiausia filmų su alkoholiu, dvigubai dažniau pradėjo jį anksti vartoti nei tie, kurie tokių filmų matė labai mažai. Tyrimą atlikę ekspertai pataria tėvams atidžiai stebėti, kokius filmus žiūri jų vaikai, ir teigia, kad Holivudas turėtų palaipsniui mažinti alkoholio vartojimą filmuose, kaip anksčiau buvo daroma su rūkymu.

Pastebėta, kad didesnę neigiamą įtaką nei filmai daro tik išgeriantys draugai.

„Dialogo“ inf.

Apie literatūros klasiką tautos mentalinėje erdvėje (IV)

Profesorė Viktorija DAUJOTYTĖ

Pabaiga. Pradžia Nr. 6–8.

Susitinka trumpam

Justinas Marcinkevičius užbaigia Maironio epochą – tiek, kiek mes pajėgiame matyti. Užbaigia sugrįžimu į tuos pačius išeities taškus – į kraštovaizdį, kalbą, istoriją, į žmogaus pasirinkimus; poetinę grįžimą reikia suvokti kaip *spiralinę*, įsukantį, įveržiantį ir pomaironiinę epochą – Joną Aistį, Salomėją Nėrį labiausiai. Sigitas Geda pradeda naują poezijos epochą. Poezijoje pradeda tai, kas dar negreit pajudės istorijoje. Nėra sinchronu, per staigu, panašu į sprogiumą. Just.Marcinkevičiaus žingsnis lėtesnis, nuolaidesnis istorijai, bet ir labiau su ja suderintas, nors kartais ir užbėgantis jai už akių. Tas užbėgimas į priekį, tarsi žvalgant kelią, tarsi kreipiant ta linkme matančių akis itin svarbus, kai bandome svarstyti poeto ir tautos mentalinio pasaulėvaizdžio ryšius. Just.Marcinkevičiaus, užbaigiančio epochą, ir S.Gedos, atveriančio naują perspektyvą, sandūra neišvengiamai; jos konfigūracijos priklausė nuo asmenybių mentalinių savybių. Praėjusio amžiaus septintojo dešimtmečio viduryje, ribiniame lietuvių poezijos raidos taške, šie poetai trumpam susitinka laisvinančiose poetinėse ekspresemose. Rinkinyje „Mediniai tiltai“ 1966 metų data pažymėtas eilėraštis „Žalias Vėžys“:

*Žalios bangos ritasi per Lietuvą –
žalias gaivalingas uraganas.
Pliūpteli žalia žolė kaip lietūs.
Žalos karvės po tą žolę ganos.*

*Žalios žuvys, ežerai ir pilys.
Žalios samanos ant kuorų želia.
Žalias pienas pro koštuvą pilas.
Žalias audeklas per veją žalią.*

*Naktimis žaliais žalčiais žaibuoją.
Prislopintas tolima griaustinis.
Medžiai kaip jausmai įsisiūbuoja.
O lietūs – ir žalias, ir auksinis.*

*Gimsta vasara iš žalio gando.
Naktys traukias į dienų pavėsį.
Upeliukuose vaikai triukšmingai gauda
Šeštą Zodiako ženklą – žalią Vėžį.*

Žalios žuvys, vėžiai – pirminės gamtinės ekspresemos, perorganizuojančios poetinę kalbą, siejamos su S.Geda – tais

pačiais 1966 metais išeina „Pėdos“; tuo laiku jaunajam lietuvių poezijos reformatoriui Just.Marcinkevičius tebėra artimas. Bet artimumo taškas yra ir intensyvėjančio atsiskyrimo pradžia. Just.Marcinkevičius tarsi parodo savo galimybes eiti ir modernesniu keliu, bet netrukus pradeda baladžių poemą „Devyni broliai“ (1969–1972), su tautos likimu, su jo mitiniais ir istoriniais momentais susietas kūrinys. *Sesuo devyniabrolė, Eglė žalčių karalienė* – mitinių prasmų pertekėjimas, virtimas ženklais. Stiprūs vaizduotės brėžiai, lyg atmintis įsidedtų iš kantiškų giesmių giedojimo tolėmis vaikystės vakarais, iš pirminių regėjimų. Vėl ryškinamas aš centras, kaip sutelkta žinojimo-kalbėjimo instancija, sąmonė, mentalinių ženklų skaitytoja:

*Raudonas vakaras per visą dangų.
Toksai raudonas, toks baisus ir šaltas.
Kieme balta avelė gailiai bliauna
ir liežuviu raudoną sniegą laižo.
Štai tėvas neša glėbį dobilų –
tarytum kraujas į raudoną sniegą
raudonos jų galvelės kraupiai varva.
Balta avelė seka jį iš paskos,
raudonus lašelius nuo sniego renka.
Prie gryčios lango prisiploja veidas,
ranka su duonos žiaubere. Tai aš.
O gal kas kitas.*

Žiūrėjimo-matymo taškas: iš gryčios lango, vaiko veidas su duonos žiaubere. Aš, o gal kas kitas (nesunku tą *kitą* at-rasti baladiškose Jono Strielkūno situacijose). Pokario vaizdiniai – su krauju ir balta avelė, su tėvu, nešančiu glėbį dobilų. Vaizdo branduolys – žemdirbiškas, bet jau ir bibliškas, jis įgyja galią kilti iki *karališkumo*, neatskiriamo nuo ašarų ir kraujo. *Kažkas* turi jas surinkti, kad galėtų atsiminti.

Just.Marcinkevičiaus kūryba skaito ir interpretuoja lietuvių mentalinės erdvės ženklus: tarsi kasdienių veiksmų (tėvas, šeriantis galvijus), būsenų, stiprinamų gamtos (baugumas žvelgiant į tamsiai raudoną vakaro dangų), mitinius (į kraujo putą susiplakantys vandenys), biblinius (Trijų Karalių).

Lietuviškas galvojimas

Arvydo Šliogerio knygos „Lietuviškosios paraštės“ (2011) autoanotacijoje sakoma, kad „šios knygos pagrindinė tema – lietuviškojo galvojimo savitumas, iki šiol lietuvių kultūroje vis dar neap-

mąstyta, nors lėmęs visas iškiliausias lietuvių kultūros apraiškas, pradedant poezija, architektūra, muzika ir baigiant fotografija“. Svarbus akcentas – *pradedant poezija*. Poezija yra tautos mentalinių prasmų jungiamasis audinys. Dugianytis, iš įvairiaspalvių siūlų, susidarantis per ilgą laiką, nuolat peraudžiamas. Neabejojame, kad visos spalvos yra gražios, visi spalvų deriniai yra galimi, iš visų gali susidaryti reikšmės ir prasmės. Bet juk buvo (ir yra) nelengvai išaiškinamų argumentų, pagal kuriuos tautos susidaro savo pagrindinių spalvų korpusus (dažo langines, tvoras, namus, siūlus, audžia, siuva tautinius rūbus ir galiausiai vėliavas). XX a. pabaigoje kaip pagrindinių lietuviškojo mentalinio kraštovaizdžio spalvų įkūnytojas veikia Just.Marcinkevičius. Veikia atitikimų, sambalsių principu. *Ašainė sąmonė*, – sakė kadaise Vydūnas savo veikale „Sąmonė“, *lietuviškajam galvojimui* suteikęs svarbaus savarankiško minties audimo gyvybingumo. Žmoniškumas esąs aukštas sąmoningumo laipsnis, kuris pasireiškia kaip *ašainė žmonių sąmonė*. „Bet toji nėra visuose žmonėse lygiai šviesi. Iš vieno sąmonė silpniau, iš kitų stipriau spindi“ (Vydūnas. Raštai. Vilnius: Mintis, 1990, t. I, p. 448). Nėra pagrindo abejoti šia Vydūno mintimi. Tik aukšto sąmoningumo lygio, tik šviesios ir – pridursime – intensyviai kūrybingos sąmonės žmonėse tauta įgyja svarbių mentalinių reprezentacijų.

Simptomiška, kad, pajutus niveliuojančio globalistinio mąstymo pavojų, vėl gręžiamasi į tautą, kalbą, ieškoma *lietuviško galvojimo* šaknų. Poezija čia neapėinama. Lietuviškas galvojimas auga kartu su kalba; bendrinė kalba tokiam galvojimui yra būtina. Vėlgi įdomu matyti, kad ir Maironis, ir Just.Marcinkevičius nėra stipriau susieti su tarme. Raseinių kraštas, nors ir istorinė Žemaitija, jau neveikė Maironio tarminiu atskirumu (kaip tai dar būdinga XIX a. žemaičiams); Maironio poezija – bendros lietuvių kalbos poezija. Ir Just.Marcinkevičius gimimo vieta užima lyg kokią bendrą vietą, nei sūduvis, nei dzūkas, tiesiog lietuvis. Ir ta bendra vieta jaučiama kaip *sava vieta*, dzūkų tarme pasinaudojant tik kaip kalbinės inkrustacijos galimybe.

Ir dėl tos priežasties toks ryškus buvimas tautos mentalinėje erdvėje.

Diskusijoms reikia objekto

Evaldas BAKONIS

Reaguoti verta

Kai „Dialogas“ paskelbė Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos pareiškimą apie istorijos mokymą(si) (žr. „Lietuvos istorijai mokyklose – deramą statusą!“, „D.“, 2012, Nr. 6), kilo pagunda paviešinti savo nuomonę. Atsisėdęs prie kompiuterio ir parašęs keletą sakinių, nusprendžiau – neverta! Apie ką rimtai galima diskutuoti su žmonėmis, kurie, nors patyrę šilto ir šalto, nors turi daug neginčijamų nuopelnų saugant ir stiprinant Lietuvos valstybingumo tradicijas, tačiau truputį atsiliko nuo modernių ugdymosi idėjų? Be abejo, jų siūloma istorijos mokymo(si) samprata atėjo iš jų pačių mokymosi patirties bei pasipildė supratimu, kad istorija „keičia spalvas“. Anksčiau buvo ugdomas sovietinis pilietis, dabar reikia ugdyti Lietuvos pilietį. Anksčiau didžiausia vertybė buvo klasių kova, tad dabar reikia kalbėti apie tautos kovą ir t. t.

Jau vien istorijos interpretacinių gebėjimų ugdymo neigimas aiškiai parodo, kad tarp šių garbių žmonių tikriausiai nėra nė vieno „veikiano“ istorijos mokytojo. Ar verta tokiu atveju „laužyti ietis“ iš anksto nevaisingumui pasmerkte diskusijoje?

Kas kita – reaguoti į buvusio kolegos Vilniaus licejaus direktoriaus Sauliaus Jurkevičiaus „Dialoge“ išsakytas mintis ir samprotavimus apie LPKTB pasiūlymus (žr. „Istorijos mokymo ypatybės šiandienos mokykloje“, „D.“, 2012, Nr. 8). Tenka atsiliepti į jo pasiūlymą straipsnio pabaigoje: „Be to, viešojoje erdvėje reikėtų pradėti rimtesnę diskusiją apie istorijos mokymo prasmę ir vertę.“

Per daug negatyvo

Iš pradžių – bendri įspūdžiai. Perskaičius visą straipsnį, kilo labai prieštaringų minčių. Viena vertus, jau tapo tradicija, kad S.Jurkevičiaus periodiškai pasirodantys vieši pamintijimai pasižymi negatyvo vyravimu. Taip, situacijos analizė atlikta, kritikos daug, o pozityvo, realių pasiūlymų nėra. Ir tai negerai, ir tai kritikos neatlaiko.

Kokį vaizdą gali susidaryti skaitytojas? Vardijam: vyrauja neigiamos nuostatos visuomenėje, valdžioje esantys liberalai nesiima realių veiksmų patriotinėms vertybėms stiprinti, pilietiškumo pagrindų ugdymas mokykloje yra bevertis, mokykliniame istorijos kurse viešpatauja mechaninis faktų mokymas, mokytojai nekalba atvirai, istorijos programa niekur neveda, mokiniai nesupranta istorijos prasmės net baigdami mokyklą. Taip ir kyla pagunda šiai minčių puokštei pritaikyti paties autoriaus teiginį: „Sunku puoselėti patriotiškumą, kai aplinkui klesti savinieka...“

Be abejo, jokių ginčų nekyla dėl autoriaus pažertų kontrargumentų Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijai. Jokių abejonių dėl pačios pirmosios straipsnio dalies nėra taip pat. Atvirkščiai, kalbos aiškumas, minties tikslumas, kad ir neigiamas, tačiau visuminis dabarties visuomenės situacijos matymas negali nežavėti. Tačiau ką ir kaip keisti? Na, nebent artimiausioje ateityje pakeisti ką tik pakeistą programą... Daugiau jokių konkrečių ir pozityvių pasiūlymų.

Ar skirtingos interpretacijos išgelbėtų padėtį?

Lieka neaiškios konceptualių istorijos daktikos dalykų suprimityvinimo straipsnyje priežastys – vietos laikraštyje pritrūko ar tie-

Ne skirtingų praeities vertinimų žinojimas turi atvesti prie dabarties problemų aiškinimosi, o atvirkščiai – dabarties problemų analizė turi vesti prie natūralaus poreikio žinoti apie galimas, praeityje buvusias alternatyvas.

siog nenorima pamąstyti apie tikruosius istorijos mokymo(si) tikslus. Antai, S.Jurkevičius užduoda tarsi ir teisingus, teisėtus klausimus: „Kodėl mums niekaip nepavyksta išmokyti net pagrindinių faktų ir įvykių, kartojant juos metai iš metų? Kodėl daugeliui mokinių nepatinka mokytis Lietuvos istorijos?“

Autoriumi atsakymas atrodo paprastas: „...paviršutiniškas nuolatinis faktų kartojimas yra nepatrauklus ir neturi jokios išliekamosios vertės. Jeigu šie faktai nesiejami su skirtingomis interpretacijomis ar požiūriais, jų žinojimas neturi jokios vertybinės prasmės.“

Man, deja, neatrodo, kad taip paprastai galima viską paaiškinti. Tarkim, faktai bus susieti su skirtingomis interpretacijomis ar požiūriais. Kas tada? Faktus papildančių interpretacijų žinojimas jau suteiks vertybinę prasmę? Skirtingų praeities faktų ar reiškiniių įvairiausių interpretacijos padarys istoriją įdomią XXI amžiaus mokiniui? Drįstu abejoti. Apskritai, faktų su juos gaubiančiomis interpretacijomis žinojimas didelė vertybė yra tam, kas iš jų pelnosi duoną – istorikui. Gal dar istorijos mokytojui. Kita kategorija žmonių, kuriems tai gali atrodyti vertybė, – pakankamą gyvenimo patirtį turintys ir prisimenantys kitokį istorijos interpretavimą žmonės. Be abejo, jei vaikystėje ar jaunystėje į galvą kalė vienus dalykus, o dabar jie vertinami net priešingai, tai gal ir bus aktualu pasidomėti. O jei ne? Jei visa tai neišgyventa asmeniškai? Jei apie kitokius, jau pasenusius vertinimus paauglys sužino tik iš to paties istorijos vadovėlio? Jei prie tų mokinių ne(be)aktualių faktų reikės mokytis ir juos teigiančių ar neigiančių interpretacijų?

Aš nesiūlau atsisakyti supažindinti mokinius su skirtingais vertinimais ar požiūriais. Tik siūlau nepadaryti jų istorijos mokymosi tikslu ar net vertybe. Ko mes tikrai dar nesugebame padaryti, tai aktualizuoti (čia ir dabar) istorijos problemų. To kaip tik ir neradau S.Jurkevičiaus pasvarstymuose. Ne skirtingų praeities vertinimų žinojimas turi atvesti prie dabarties problemų aiškinimosi, o atvirkščiai – dabarties problemų analizė turi vesti prie natūralaus poreikio žinoti apie galimas, praeityje buvusias alternatyvas.

Beje, apie kokias „nepatogias“ temas straipsnyje kalba S.Jurkevičius? Gal laikas įvardyti tą siaubą baubą, kuris bijo ar nenori kalbėti apie nepatogius dalykus? Kam ir kokios temos yra nepatogios mūsų demokratinėje valstybėje?

Mažinti plotį ir eiti į gylį

Toliau straipsnyje kalbama apie brandų istorijos mokymą pagrindinėje mokykloje ir dar brandesnę – vidurinėje. Vėlgi situacija nupiešta gana tiksliai ir taikliai: „Giliau išdiskutuotos temos padėtų mokiniams ne tik įsiminti faktus ir suprasti istoriją, bet ir emociškai pajusti jos mokymosi prasmę. <...> Išdėstę faktus ir elementarų supratimą apie procesus, neženigame į tikrąją istorijos pažinimo lauką.“

Taip ir norisi paklausti autoriaus: kaip tai galima padaryti? Kada mes galime žengti į tikrąją pažinimo lauką? Kaip išsokti iš tos tik parengiamosios, t. y. faktų, stadijos, turint to-o-o-o-kią plačią istoriją ir tik 2 ar 3 savaitinės pamokas?

Logiškai samprotaujant, sumažinus mokymo programą, atsikračius dabarčiai neaktualių temų balasto, padidėtų galimybė būtų giliau išdiskutuoti Lietuvai svarbias temas, apsarstyti tai, kas **reikalinga** mokiniui dabartyje. O kaip tokį kelią vertina licejaus direktorius? „Palikim kaip buvę!“

Kadangi esu suinteresuotas, tuoj pat tokio kategoriško teiginio „Kol nežinome ar nesuprantame, kaip programą pakeisti, geriau palikime senąją“ autoriaus galiu paklausti: kur, gerbiamas kolega, buvote, kai vyko programos idėjų svarstymas arba diskusijos apie parengtą projektą – akivaizdžiai ir virtualioje erdvėje? Pavyzdžiui, aš asmeniškai žinau, suprantu, kaip turi atrodyti į gilų ar brandų mokymąsi nukreipta programa. Kažkaip nemačiau ir negirdėjau rimtų argumentų, neigiančių naujos programos teorinį pagrindi-

mą. O S.Jurkevičiui net argumentuoti nereikia jos beapeliacinio neigiamo vertinimo. Atrodo akivaizdu, jog siekiant gylio vertėtų kad ir nedaug, tačiau sumažinti istorijos „plotį“ bendrojoje programoje. Tiesa, pažvelgus į istorijos brandos egzamino programą taip jau nebeatrodo. Nes juk į pirmą vietą kyla gerai žinomas klausimas: „Tai ką, šito (kito, trečio) jau nebegalėsime paklausti?“

Na, niekaip mes nepragyvensim be Vokietijos vienijimo etapų ar ūsuotojo dėdės Bismarko. Na, kaip galime apsieiti be smulkios šaltojo karo įvykių sekos žinojimo? Klausimai retoriniai, bet... Kai sugebėsime atsiriboti nuo šio balasto, tada ir kalbėkim apie galias diskusijas, apie brandų kalbėjimą per istorijos pamokas. Tada ir galėsime daugiau dėmesio skirti tokioms šiandien aktualioms temoms, kaip emigracija ar sovietinės praeities vertinimas. Užuoat pateikus krūvą Vokietijos vienijimo faktų, geriau panagrinėtume tuo metu prasi-dėjusios lietuvių emigracijos priežastis ir padarinius. Užuoat aiškinęsi Berlyno blokados ypatumus, geriau panagrinėkime, kam iš tikro sovietinėje Lietuvoje gyventi buvo gera, o kam ir kodėl tik atrodo, kad tada buvo geriau nei dabar.

Trūksta racionalių pasiūlymų

Beje, ar programa kalta, kad lėšos švaistomos beprasmiškam vadovėlių keitimui? Kas gi verčia gilaus istorijos mokymo sampratos neatitinkančius vadovėlius keisti į naujus, dar labiau neatitinkančius?

Galima būtų dar paabejoti siūlymu „Pilietiškumo pagrindų pamokos turėtų būti integruotos į istorijos mokymą“. Ar tikrai istorija yra vienintelis dalykas, kuris turėtų užuopti piliečio ugdymą? Ar istorijos mokytojas – pagrindinė ideologinė figūra mokykloje? Jei pilietiškumo ugdymas, anot S.Jurkevičiaus, yra formalizuotas, jei absoliuti dauguma pilietiškumo ugdymo pamokų Lietuvoje senokai patikėta istorijos mokytojams, tai kokia logiška išvada turėtų užbaigti šias dvi prielaidas?

Nežinau, kaip užbaigti šias mintis. Man aišku tik viena – jei jau prisiimi atsakomybę viešai kalbėti „aukštesniojo“, elito vardu, jei kvieti diskutuoti, tai būtų pravartu pasiūlyti ką nors racionalaus. Diskusijoms reikia konkretaus objekto. Nes abstrakčiai kritikuoti sugeba visi istorijos mokytojai. Net ir buvę. Tokie kaip aš...

Kaip svarbu pažinti kalbos išgales!

Prof. habil. dr. **Arnoldas PIROČKINAS**

Lėmė gausybė atsitiktinumų

Kadangi, anot ankstesniame straipsnyje („Paiki priekaištai lietuvių kalbai“, „D.“, Nr. 5) minėto Eduardo Sapyro, kalba – daugelio kartų kūrinys, „sukurtas joms pačioms to nežinant“, tai natūralių kalbų sistemą lėmė gausybė atsitiktinumų. Ilgainiui iš tų atsitiktinumų chaoso susiformavo skirtingi raiškos priemonių resursai. Užtat primityvokai suvokiantiems kalbą žmonėms nevienoda kalbose glūdinčių elementų gausa leido kalbėti apie kalbų skirtingą turtingumą. Tuo kalbos net supriešinamos. Tačiau kalbotyra, atsisakiusi tikslo nustatyti, kuri kalba „turtinga“, o kuri „skurdi“, vis dėlto neignoruoją kalbų gretinimo. Yra išplėtotą net kalbos mokslo šaka – gretinamoji, arba kontrastinė, kalbotyra (gretinamoji gramatika).

Gretinamoji kalbotyra leidžia sąmoningiau pažinti kalbą ir jos galimybes. O kiekvienas dalyko gilus pažinimas padeda vengti tiek perdėto žavėjimosi, tiek nepagrįsto nuvertinimo. Tad lietuvių kalbos mokytojas, ypač dėstantis aukštesnėse klase, galėtų, radęs progą, vieną kitą kartą pasinaudoti gretinamosios gramatikos teikiamais duomenimis.

Fonetiniai ypatumai

Gretinti galima įvairius kalbos elementus: garsinę sudėtį, žodyną (sinonimus, žodžių darybą), morfologiją, žodžių junginių sintaksę ir t. t. Sakykim, kelios mums artimos kalbos, kaip ir lietuvių kalba, skiria minkštuosius ir kietuosius priebalsius. Tačiau to skyrimo ne visi atvejai tapatūs. Pavyzdžiui, lietuvių kalboje **visa priebalsių grupė**, po kurios eina priešakinės eilės balsis arba po kurios būta prieš užpakalinės eilės balsį priebalsio *j* (jo vietoj dabar rašome paprastai raidę *i*), skirtingai nuo kitų kalbų, tariama minkštai, kaip antai: *pirštas* (*ršt* – kieti) ir *pirštelis* (*ršt* – minkšti); *sping-soti* (*ngs* – kieti) ir *spingsėti* (*ngs* – minkšti); *kiškutis* (*šk* – kieti) ir *kiškiukas* (*šk* – minkšti); *staklės* (*st* – kieti, *kl* – minkšti) ir *stiklas* (*st* – minkšti, *kl* – kieti).

Ir atvirkščiai, lietuvių kalbai nebūdingas ir net neįmanomas dalykas, kad grupė priebalsių prieš užpakalinės eilės balsį vidurinis iš jų būtų minkštas, kaip štai rusų kalboje *Volga* ir *Oljga*. Kas be ko, žmonės iš kitų kalbų perima ir tarimą, todėl dažnai girdime tokį viduryje esantį *l* (ypač *l*) tariamą minkštai: *valsas*, *polka*, *paltas*, *pulsas*, *Alma*, *Arnoldas*, *Vilma*. Atsiranda net šio tarimo užtarėjų. Tada jau nepaisoma lietuvių kalbos sistemos.

Šis sugretinimas nėra susijęs su gausa, kiekybe. Apskritai fonetikos dalykai neska-

tina kalbėti apie kalbų turtingumą, nors ir čia esama atvejų, kur galima pritaikyti aritmetiką. Pavyzdžiui, lietuvių kalba leistų didžiuotis prieš daugelį (bet ne visas) Europos kalbų turinti kelias priegaides: bendrinėje kalboje jų dvi – tvirtapradė (*káltas*) ir tvirtagalė (*kaítas*), o tarmėse jų dar keli variantai: žemaičių laužtinė, rytų aukštaičių – vidurinė ir kirstinė.

Morfologija: sunkiai prilygstama gausa

Nežadina azarto didžiuotis nė daugelis morfologijos bei sintaksės dalykų. Paimkime kad ir galūnių skaičių: lietuvių kalbai šiuo atžvilgiu vargu ar kuri kita indoeuropiečių kalba galėtų prilygti. Ypač „skurdžios“ pasirodytų germanų kalbos. Antai anglų kalba daiktavardžiams turi vienui vieną galūnę *-s*, dedamą prie gyvus daiktus reiškiančių žodžių. Vokiečių kalba operuoja vos penkiomis daiktavardžių galūnėmis: *-es*, *-s*, *-e*, *-en* ir *-n*. O štai lietuvių kalboje vien vadinamieji I linksniuotės, kitaip tariant, *-(i)a* kamieno, daiktavardžiai kaitomi net 22 formomis: V. *-(i)as*, *-is*, *-ys*, K. *-(i)o*, N. *-(i)ui*, G. *-(i)q*, *-į*, Įn. *-(i)u*, Vt. *-e*, *-yje*, *-uje*, Š. *-e*, *-ai*, *-i*, *-y*, *-(i)au*, taip pat su nuline galūne (t. y. be galūnės). Daugiskaita: V. *-(i)ai*, K. *-(i)ų*, N. *-(i)ams*, G. *-(i)us*, Įn. *-(i)ais*, Vt. *-(i)uose*. O kur dar kitų linksniuotųjų galūnės! Tačiau ar dėl tokios galūnių gausos verta mums didžiuotis?

Esama ir daugiau kalbos elementų, kuriuos įmanoma skaičiuoti, bet jų mūsų skaičiuotojai kažkodėl nelinkę kelti į aikštę. Gal todėl, kad per menkai pažįsta kalbas? Pavyzdžiui, jeigu būtų noro spręsti apie lietuvių kalbos pranašumą prieš kitas kalbas, tai tikėtų pasinaudoti veiksmažodžių kaitybos duomenų statistika. Nežinia, kuri iš europiečių kalbų galėtų prilygti lietuvių kalbai veiksmažodžio nuosakų ir laikų skaičiumi. Paimkime rusų kalbą: joje tėra trys tiesioginės nuosakos laikai (esamasis, būtasis ir būsimasis) ir po vieną tariamosios bei liepiamosios nuosakos formą. Taigi iš viso 5 formos. Kur kas sudėtingesnė vokiečių kalbos laikų ir nuosakų struktūra. Iš viso jų suskaičiavau 25 formas.

Na, o kokia nuosakų ir laikų gausa gali pasigirti lietuvių kalba? Lengviausia suskaičiuoti nuosakas: akademinė Lietuvių kalbos gramatika (LKG) jų nurodo penkias. Tai tiesioginė, netiesioginė, liepiamoji, geidžiamoji ir tariamoji nuosaka. Pirmosios dvi nuosakos turi laikus. Tiek nuosakos, turinčios laikus, tiek ir neturinčios jų, turi vientisines ir sudurtines formas. Paprasčiausios ir dažniausiai vartojamos nuosakų vientisinės formos. Apie jas beveik išimtinai kalbama mokyklinėje gramatikose. Tad jas mėginkime pirmiausia suskaičiuoti. Tiesioginės nuosa-

kos keturi laikai (*rašo*, *rašė*, *rašydavo*, *rašys*), be laikų dar liepiamoji (*rašyk*), geidžiamoji (reiškiama labai įvairiai: *tebūnie*, *terašai*; *tebūna*, *terašo*; *tegul būna*, *tegul rašo* ir *tebus*, *terašys* ar *tegul bus*, *tegul rašys*; šiuos visus variantus laikysime viena geidžiamosios nuosakos forma). Netiesioginė nuosaka reiškiama keturių laikų veikiamaisiais dalyviais (*rašs*, *-anti*, *rašęs*, *-iusi*, *rašydavęs*, *-usi* ir *rašysiąs*, *-ianti*). Tad vientisinių nuosakų (laikų) formų iš viso vienuolika.

Prie šių vientisinių formų pridėti reikia dar sudurtinius laikus ir nuosakas. Šios formos sudaromos iš dviejų dalių: pirmoje dalyje eina veiksmažodžio *būti* kuri iš 11 vientisinė forma, o antroje dalyje – iš 4 dalyvių kuris vienas reikiamas. Kai sudurtinis laikas ar nuosaka sudaromi su veikiamuju būtoju kartiniu laiku, gauname sudurtines atliktines laikų ir nuosakų formas (*esu rašęs*, *buvau miegojęs*...). Su esamojo laiko veikiamuju dalyviu, kuris, be to, dar gauna priešdėlį *be-*, sudaromos vadinamosios sudurtinės pradėtinės laikų ir nuosakų formos. Jeigu dėl atliktinių formų skaičiaus sutariama (jų yra septynios), tai dėl pradėtinų formų vienybės nėra. Visų pirma, akademinė LKG neigia esant pradėtinų esamojo laiko formų. Antra, bendrinei kalbai esančios įprastos tik sudurtinės pradėtinės būtojo kartinio ir būsimosio laiko bei tariamosios nuosakos formos (*buvo beeinąs*, *-anti*, *bus bemiegąs*, *-anti*, *būtų belaukiąs*, *-ianti*), o kitos, vartojamos daugiausia žemaičių šnektose, laikomos tarminėmis. Tačiau, kai kalbama apskritai apie lietuvių kalbą, galėtume skaičiuoti ir jas. Griežtos ribos tarp šių bendrinių ir tarmiinių formų nėra ir net negali būti. Tad sakykim, kad ir pastarųjų esama 7.

Veiksmažodis *būti*, vartojamas sudurtinių formų jungtimi, gali būti reiškiamas taip pat netiesiogine nuosaka. Jos esama keturių laikų, reiškiamų veikiamajai rūšiai keturiais dalyviais: esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimosio laiko (*esąs nešęs*, *esanti nešusi*; *buvęs nešęs*, *buvusi nešusi*; *būdavęs nešęs*, *būdavusi nešusi* ir *būsiąs nešęs*, *būsianti nešusi*). Tad, jeigu nepadaryta aritmetikos klaida, iš viso veikiamosios rūšies sudurtinių laikų ir nuosakų esama 18.

Paėmę minėtą akademinę LKG, galėsime suskaičiuoti, kiek yra neveikiamosios rūšies laikų ir nuosakų su neveikiamuju esamojo laiko dalyviu. Pasirodo – 12 (prisideda forma *būčiau buvęs nešamas*, *būčiau buvusi nešama*).

Šioje gramatikoje išvardytos taip pat neveikiamosios rūšies sudurtinės formos su būtojo laiko neveikiamuju dalyviu (*neštas*, *-a*): jų taip pat dvylika (prisideda konstrukcija su sudurtine jungtimi *būčiau buvęs*, *būčiau buvusi neštas*, *-a*).

Kai skaičiuoji LKG surašytas veiksmažodžio laikų ir nuosakų formas, kurias galime vartoti, net galva ima suktis! Jei nesuklysta, iš viso susidarė 45 formos, kurios pripažintos kaip būdingos bendrinei kalbai (su tarminėmis būtų 49).

Atidžiau pasidairius, kyla abejonių, ar net šis skaičius galutinis. Antai toje pačioje gramatikoje nurodoma, kad „Pasitaiko netiesioginės nuosakos sudurtinių formų, turinčių pagalbinio veiksmažodžio neveikiamosios dalyvio formą“. Čia pat pateikiami du sakiniai: *...seniau būta sakoma...*, *...keleivių būta išsigelbėta...* Analogiškų laikų pateikta ir akademinio Lietuvių kalbos žodyno pavyzdžiuose iš tarmių: *...kur būta pririšta* (Dusetos) ir *būta mano užmigta* (Salamiestis). Šios konstrukcijos į laikų sistemą neįtrauktos, bet jos įmanomos, potencialios.

Sistemų keitimas susijęs su praradimais

Kam skaitytojas vedžiojamas po šias lietuvių kalbos veiksmažodžio laikų ir nuosakų džungles? Norėta parodyti, kokios nepaprastos galimybės slapi lietuvių kalboje, kurią mandrų filosofai menkina, šaukdami, kad ji skurdi – „trūksta žodžių... tiksliais loginiams santykiams įvardyti“. Laiko santykiai vieni iš sudėtingiausių ir įvairiausių. Šioje srityje lietuvių kalba pasirodo esanti labai subtili. Tepamėgina bet kuris kalbų mokovas adekvačiai ne aprašomuoju būdu išversti tokius lietuviškus pasakymus: *keleiviai išsigelbėjo* // *keleiviai yra išsigelbėję* // *keleiviai buvo išsigelbėję* // *keleiviai išsigelbėjo* // *keleivių išsigelbėta* // *keleivių būta išsigelbėta* ir t. t.

Kiekvienai kalbai būdinga šiokia ar tokia specializacija. Ir jeigu vertėjui keblu adekvačiai versti anglų ar rusų kalbų keiksmažodžius, kaip kadaise skundėsi vienas mūsų vertėjas, tai dar nereikia, jog lietuvių kalba skurdi, apgailėtina ar net smerktina. Ji, kaip ir kitos kalbos, turi ganėtinai sudėtingą ir komplikotą raiškos sistemą, kuri, dejuok nedejavęs, nepakartoja kitų kalbų sistemų. Čia ir kyla sunkumų, kai reikia pereiti iš vienos sistemos į kitą. Tokių sunkumų randasi net labai paprastose veiklos srityse, kaip antai keičiant valiutų ar elektros paskirstymo sistemas.

Sistemų keitimas visada susijęs su tam tikrais praradimais. Verčiant iš kitų kalbų, ko ne ko pritrūksta lietuvių kalbai, o verčiant iš lietuvių kalbos, praranda nemaža kitos kalbos. Čia labai svarbu, kaip mes pažįstame kalbų sistemas, buitiškai tariant, kalbų turtus. Štai ir kyla skaudus klausimas: o kiek to gimtosios kalbos turto išsineša baigęs vidurinę mokyklą jaunimas? Į šį klausimą iš dalies galėtų atsakyti patys mokytojai.

Iš Lietuvos mokytojų suvažiavimų istorijos

„Šviesa ir mokslas – tai mūsų galybė“

Po 1883 m. sukilimo caro administracijai aktyviai vykdam Lietuvos gyventojų rusifikaciją, buvo uždraustos lietuviškos parapiinės mokyklos, jas keitė valdinių (liaudies) mokyklų tinklas. Jose vaikai buvo mokomi skaityti ir rašyti tik rusų kalba. Stiprėjant Lietuvoje nacionalinio išsivadavimo judėjimui, XIX a. pab. inteligentijos atstovai pradėjo kurti slaptą tautinio švietimo sistemą. Jos pagrindą sudarė slaptosios daraktorių mokyklos, kaip valstiečių ir kitų gyventojų kovos priemonė už gimtosios kalbos teises. Vienu aktyviausių liaudies švietėjų buvo P.Višinskis, neatsitiktinai pavadintas „naujo tipo daraktoriumi“. Pedagoginėje veikloje P.Višinskis vadovavosi principu „Šviesa ir mokslas – tai mūsų galybė“.

Daraktorių mokyklose buvo mokoma iš vadovėlių, išleistų iki 1863 metų sukilimo, nes, uždraudus spaudą, jų leidyba buvo uždrausta. Senų vadovėlių silabizavimo metodas tuometinių rašto mokymosi reikmių jau nebetenkino. 1905 m. P.Višinskis sukūrė naują mokymo sistemą, kurios esmę sudarė igimtų vaiko gabumų ugdymas, ir parengė „Elementorių“, skirtą daraktorinėms mokykloms bei vaikų mokymui namuose. Tai pirmas lietuviškas elementorius, parengtas garsų analizės ir sintezės metodu. Tyrinėtojai teigia, kad šis „Elementorius“ buvo vienas geriausių spaudos atgavimo laikotarpio vadovėlių Lietuvoje.

Elementorius – ne maldaknygė

Apie šį „Elementorių“ savo bendraminčiams P.Višinskis rašė: *Kai kuriems labai dievotiems žmonėms gal netiks jis dėl to, kad jame nėra maldų ir poterių. Nedėjau jų dėl to, kad elementorius turi išmokyti skaityti, o poteriams ir maldoms išmokyti yra tam tikri katekizmai ir maldaknygės. O*

juk turbūt Lietuvoj nėra nė vieno katalikų namų, kur nebūtų maldaknygės; be to, kiekviena motina moka poterių ir be jokios knygos gali išmokyti ir išmokina savo vaikus poterių.

Antra vertus, yra nemaža lietuvių ir kitaip tikinčių, ne katalikų; jiems katalikų maldos ir poteriai nepritiktų; o negalime ir jų apleisti, be elementoriaus palikti. Gal kas patars rašyti elementorių skyrium lietuviams katalikams ir lietuviams liuteriams ir kalvinams. Ne, to nereikia daryti. Gana jau ir taip mus tikėjimas skiria! Reikia mums, lietuviams, labiau tarp savęs vienyti, o ne skirstyti!

Įdomu, jog „Elementoriuje“ esantys pedagoginiai patarimai tėvams ir mokytojams ir šiandien tebėra aktualūs (žr. šalia).

Pirmasis lietuvių mokytojų suvažiavimas

P.Višinskio, J.Basanavičiaus, rašytojų J.Žemaitės, G.Petkevičaitės-Bitės, M.Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos, kalbininko J.Jablonskio ir kitų šviesuolių tautinio atgimimo idėjos, veikla ir gilus rūpinimasis tautos švietimu Lietuvos mokytojus paskatino burtis į sąjungą. 1905 m. Vilniuje, Gabrieliaus Žemkalnio-Landsbergio bute, Tiltų gatvėje, įvyko **pirmasis lietuvių mokytojų suvažiavimas**, kuriame įsteigta Lietuvių mokytojų sąjunga (LMS). Suvažiavime dalyvavo apie 40 žmonių. Pirmininkavo mokytojas Vincas Palukaitis. LMS pirmininku išrinktas Gabrielius Landsbergis-Žemkalnis, valdybos sekretore – Ona Pleirytė, išdininke – Felicija Bortkevičienė, nariais – Pranas Klimaitis ir Juozas Gabrys-Paršaitis.

Naujai susikūrusi Lietuvių mokytojų sąjunga rūpinosi lietuvių kalbos dėstymu mokyklose, sudarinėjo mokymo programas ir planus, visoms pradinėms mokykloms rekomendavo P.Višinskio parengtą „Elementorių“, stengėsi atkurti Vilniaus universitetą, leido laikraščius „Lietuvis“ ir „Mokykla“.

(Bus daugiau)

■ P.Višinskis

1905 m. liepos 17/30 d.

TĖVAMS IR

MOKYTOJAMS PATARIMAI

① Nereikia vaiko gąsdinti mokslo, nereikia jo spausti prie mokslo; reikia geruoju, iš lengvo pradėti ir rūpintis, kad vaikui mokslas patiktų, kad jis pats ieškotų elementoriaus. Nereikia ilgai kasdien varginti: gana, jeigu vaikas

kasdieną po 3 valandas (adynas) mokysis, by tik nepavargęs, nespiriamas, su noru. Daugiau bus naudos iš tokio mokslo, negu kad sėdės per kiaurą dieną nuo ryto iki vakaro apsiašarojęs, nuliūdęs, išsigandęs. Negąsdinkit vaikų, nespaukit! Tegul jie visada būna linksmi ir smagūs! Jeigu tik pamatei, kad vaikas pavargo, leisk jam pasilsėti, pabėgioti.

② Viską reikia pamatingai imti. Jeigu vaikas nesupras ko, tik atmintinai išmoks nesupratęs, tai mažą bus nauda iš tokio jo mokslo; toliau eis vis sunkyn ir sunkyn. O jeigu vaikas gerai viską supras ir supratęs dės į galvą, tai mokslas jam eis vis lengvyn ir lengvyn.

③ Su mokslu reikia nesiskubinti. Nereikia imti toliau naujos lekcijos, kolei vaikas dar gerai neįsidėjo į galvą tos, kuri jam buvo užduota. Pamažu eidamas, toliau nueisi.

④ Reikia labai daboti, kad pati mokslo pradžia būtų gerai padaryta. Tada toliau jau eis kas karts lengviau, vaikas pats su noru ir džiaugsmu kibs prie tolimesnio mokslo, nespiriamas, nevaromas.

⑤ Reikia leisti vaikui kuo daugiau pačiam mokyties. To, ką vaikas pats gali suprasti, nereikia aiškinti. Tik tada reikia padėti vaikui, paaiškinti, kada jis pats negali ko nors suprasti.

⑥ Prieš ištariant kokį nors žodį, tegul vaikas gerai išsižiūri į jį ir tada jau teistaria visą žodį iš sykio. Reikia daboti, kad vaikas skaitytų neskubėdamas, nestenėdamas, neįgzdamas, netęsdamas, bet trumpai ir aiškiai kiekvieną žodį tardamas.

⑦ Neleiskit niekada vaikui ištarti raidžių (litarų) taip, kaip tai seniau jos būdavo tariamos. Kiekvieną raidę reikia tarti taip, kaip ji yra žodžiuose tariama. Štai žodis: **aš**, atmesk **a** ir tark, kas pasiliks, – **š**. Tai kaip ji yra tariama? Tęsk ją ilgai: **ššššš...**

Tarptautinis profesinių sąjungų seminaras

Vasario 28–kovo 1 dienomis Varšuvoje vyko tarptautinis seminaras „Profesijų sąjungų vaidmuo kovoje dėl švietimo finansavimo. Pedagogų darbo apmokėjimo ir karjeros vystymo strategija ir veiksmų planas“. Jį organizavo Prancūzijos švietimo profesinė sąjunga SNES FSU ir Lenkijos švietimo profesinė sąjunga ZNP. Seminare dalyvavo dvylikos Vakarų ir Vidurio Europos šalių švietimo profesinių sąjungų lyderiai.

Lietuvai atstovavo LMPS pirmininkė Jūratė Voloskevičienė su pavaduotoja Ingrida Pagrandiene bei LŠPS atstovė Rūta Osipavičiūtė.

Vasario 29 d. visi tarptautinio seminaro Varšuvoje dalyviai prisidėjo prie Europos veiksmų dienos „Gana, vadinasi, gana!!!“ mitingo prie Lenkijos parlamento. Apie seminaro dalyvių solidarumą su tądien mitingavusiais Europos dirbančiaisiais kalbėjo ETUCE viceprezidentė, Prancūzijos švietimo profesinės sąjungos SNES generalinė sekretorė Odile Cordelier.

Puslapį parengė Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos pirmininkė
Jūratė VOLOSKEVIČIENĖ

S.

MokytojoDarbas.lt

pedagogų darbo skelbimai iš visos Lietuvos

www.dialogas.com –
įvairių nuomonių ringas

Mes už toleranciją!

Beveik lygiai prieš metus VŠĮ Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centre (KPVDPRC) jo direktorės dr. Laimutės Anužienės iniciatyva buvo įkurtas Tolerancijos ugdymo centras (TUC). Kovo 1 d. į KPVDPRC susirinkęs gausus būrys mokinių ir mokytojų iš 30-ies Tolerancijos ugdymo centrų dalyvavo seminaruose, skirtuose tolerancijos ugdymui.

Renginius – jie yra Tarptautinės komisijos Švietimo apie totalitarinių režimų nusikaltimus, nusikaltimų žmoniškumui prevencijos ir tolerancijos ugdymo programos dalis – organizavo Tarptautinė istorinio teisingumo komisija, talkinama KPVDPRC bendruomenės.

Pirmasis seminaras – „Abejingumas, netolerancija ir totalitariniai režimai“ –

buvo skirtas TUC mokiniams. KPVDPRC mokinių seniūnas Antanas Kaukanauza svečiams papasakojo, kaip, siekiant puoselėti pilietines vertybes, pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms, organizuojamas formalusis ir neformalusis švietimas mokyklos ir vietinei bendruomenei.

Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centre aktyviai skatinamas istorinės atminties formavimas. Mokiniais diegiama pilietinė atsakomybė, todėl jie puikiai žino, kodėl centre minima Sausio 13-oji (Laisvės gynėjų diena), Sausio 27-oji (Tarptautinė Holokausto aukų atminimo diena), Birželio 14-oji (Gedulo ir vilties diena), Rugsėjo 23-ioji (Lietuvos žydų genocido aukų atminties diena), Lapkričio 16-oji (Tarptautinė tolerancijos diena).

Seminaro dalyviai žiūrėjo filmus „Ruandos viešbutis“ ir „Abejingumas“. Mokiniai aktyviai diskutavo tolerancijos klausimais, aptarinėjo vaikų likimus totalitarizmo gnaužtuose, atkreipė dėmesį į nusikaltimus žmogiškumui.

Antrasis seminaras – „Tolerancijos ugdymo centrų veikla:

poveikis mokyklos bendruomenei ir visuomenei“ – vyko kovo 2 d., jame aktyviai dalyvavo mokytojai. TUC švietimo programos koordinatorė Ingrida Vilkienė apžvelgė per praėjusius metus įvykdytus tolerancijos skatinimo projektus. Tarptautinės komisijos direktorius Ronaldas Račinskas kėlė idėjas, kaip būtų galima plėsti prasmingą veiklą ir į ją įtraukti kuo daugiau visuomenės narių.

Renginyje lankėsi Vladimiras Orlovas, jis pristatė filmą „Kauno VII fortas: lietuviškoji tragedija“ ir rekomendavo jį rodyti mokiniams. Tikrais istoriniais faktais pagrįstas filmo siužetas yra puiki edukacinė priemonė jauniems šalies patriotams.

Tolerancijos ugdymo centrų atstovams suteikta galimybė Kauno kameriniame teatre pasižiūrėti spektaklį „Diena ir naktis“, kuriame pasakojama apie Holokausto tragediją Lietuvoje.

Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras įsipareigojo ir toliau būti aktyviu TUC, ugdyti brandžią ir atsakingą pilietinę visuomenę, pagrįstą tolerancijos ir pagarbos universalioms žmogiškoms vertybėms principais.

Vaiva ŠEIKUTĖ

Užs. 294

☛ KOLEGA – KOLEGAI

Atvira integruota matematikos ir lietuvių kalbos pamoka

Norint, kad vaikas sėkmingai adaptuotųsi V klasėje, turi būti aiškus programų perimamumas. Jis neįmanomas be dialogo tarp dalykinės sistemos ir pradinių klasių mokytojų. Kadangi į Marijampolės marijonų gimnaziją įstoja mokiniai iš įvairių mokyklų, jau tapo tradicija pasibaigus pirmajam mokymosi pusmečiui susitikti su Marijampolės apskrities pradinių klasių mokytojais ir aptarti penktokų adaptacijos sėkmingumą.

Kasmet iš anksto ruošiamasi, ieškoma kuo įvairesnių ir naudingesnių mokytojų susitikimo formų. Tačiau pagrindinis uždavinys visada išlieka tas pats – padėti penktokėliui, kad jis nepasiklystų sudėtinguose ugdymo programų labirintuose, aptarti, kokius dėstymo metodus ir būdus pasirinkti, kad mokinys neįstų slenkščio pereinamas prie pagrindinio ugdymo programos.

Atskiri mokomieji dalykai suteikia mokiniams daug teorinių ir praktinių žinių, bet kai per vieną pamoką jungiami keli skirtingi dalykai, gali pamatyti ypatingą mokinių susidomėjimą ir suvokimą, kaip jungti teorines žinias į visumą, taikyti jas praktikoje. Dar įdomiau integruoti pamokas, kurios savo turiniu nėra labai artimos: pavyzdžiui, lietuvių kalba ir matematika. Todėl šiųmečiame susitikime (02 22) Marijampolės apskrities pradinių klasių mokytojams ir buvo pa-

rodyta viena tokia integruota V kl. matematikos ir lietuvių kalbos pamoka „Paroduotuvėje“. Lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Roma Raškevičienė pamoką vedė drauge su matematikos mokytoja metodininke Aušra Beinakaraitiene. Šios pamokos tikslas – atskleisti lietuvių kalbos ir matematikos integravimo galimybes ugdant mokinių kompetencijas bendraujant ir bendradarbiaujant. Abu šiuos mokomuosius dalykus sieja bendras bruožas – loginis mąstymas. Anot mokytojų, planuodamos ir organizuodamos pamoką, jos ketino parodyti, kad tekstiniai uždaviniai turi būti sprendžiami taisyklingai, norėjo, kad mokiniai pajustų gebėjimo spręsti tekstinius uždavinius gyvenimiškose situacijose reikalingumą, kad suvoktų, jog kalbėti ir rašyti taisyklingai reikia visada.

Pasibaigus pamokai penktokams buvo malonu susitikti ir pabendrauti su buvusiais savo pradinių klasių mokytojais, išsipasakoti, kaip jiems sekasi. O svarbiausia – pasidžiaugti, kad jie jau paaugo. Vėliau vyko pamokos aptarimas, kuriame buvo pasidalinta įvairiomis mintimis ir nuomonėmis.

Integruotos pamokos mokiniams duoda daug naudos: leidžia sisteminti informaciją, siesti ją su praktine veikla, didina mokinių motyvaciją, skatina mokinius ir mokytojus bendradarbiauti.

Levita KIVERIENĖ

Rengiame savos kūrybos knygas

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija – jauna, jai tik antri metai. Gimnazistai išėjo ir liko žemesniųjų klasių mokiniai, bet tradicijos tęsiamos. Kartą iš abiturientų gavau nominaciją „Už tai, kad kiekviename iš mūsų matote poetą“. Aš dėkinga jiems už tai. Juk tarp mokytojų ir mokinių turi būti ne tik pedagoginis, bet ir dvasinis ryšys. Todėl kiekvienais metais mano klasės išleidžia savo kūrybos knygas. Įsitraukia ne tik mokiniai, bet ir mokytojai bei tėveliai. Tokių knygų jau per pusšimtį, jos su nuotraukomis, piešiniais.

Tais eiliuotais tekstais mokau vaikus auginti sielą, noriu, kad pajustų, kaip ji sleidžiasi. Knygas pristatome progimnazijos bendruomenei – būna daug siurprizų, nes eiliuotą tekstą parašo kiekvienas mokinys. Tarp eilių skamba ir muzika – vaikai moka groti gitara, smuiku ar fleita.

Tų pamokų laukiu ne tik aš, bet ir mano mokiniai.

Visus su pavasariu!

Erminija DEVIATNIKOVIEŅĖ,

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Pradinukų vertinimo simboliais atsisakius

2011-ųjų birželis, kai gavome 2011–2013 mokslo metų bendruosius ugdymo planus, Kaišiadorių Vaclovo Giržado progimnazijos pradinių klasių mokytojoms buvo toks pats neramus, kaip ir daugeliui šalies mokytojų. Planuose buvo nurodyta atsisakyti pradinukų vertinimo simboliais ir pasiūlyta naudoti tris vertinimo būdus: formuojamąjį, diagnostinį ir apibendrinamąjį. Mokytojų grupė – R.Sausaitienė, Z.Kolupailienė, V.Patlapienė, G.Marcinkevičienė ir direktoriaus pavaduotoja A.Kudrevičienė – ėmėsi atsakingos veiklos ir parengė numatytus reikalavimus atitinkančią Pasiekimų knygelę.

Nors pagal naujai parengtą Pasiekimų knygelę dirbame tik nuo rugsėjo 1-osios, bet apie ją bei visą vertinimo sistemą jau galime dalintis patirtimi. Ja ir pasidalijome

su Kauno Senamiesčio progimnazijos mokytojais, su kuriomis bendradarbiaujame jau gerą dešimtmetį. Seminara metu kolegoms rūpėjo ne vertinimo sąvokos ar teorija. Dalykinė diskusija užvirė pateikus minėtą Pasiekimų knygelę: joje mokinių tėvams ir vaikams suprantamai išdėstytas formuojamasis, diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimai. Kalbėjoms ir apie vertinimą elektroniniu būdu bei šio vertinimo trūkumus ir privalumus.

Savo asmeninę patirtį bei Kauno Senamiesčio progimnazijos pradinių klasių mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo sistemą pristatė Jolanta Skirbantienė.

Zita KOLUPAILIENĖ,

Kaišiadorių Vaclovo Giržado progimnazijos pradinių klasių mokytoja

Kovotojos už moterų teises

Šiandien, Kovo 8-osios proga, prisiminkime moteris, kurios įėjo į istoriją kaip kovotojos už dailiosios lyties teises (tiesa, „dailiosios lyties“ sąvoka, ko gero, ne visoms jų būtų patikusi...).

Ideologė

Mary Wollstonecraft (1759–1797) pirmoji pradėjo vartoti terminą „moterų teisės“ – pagal analogiją tais laikais prancūzų revoliucionierių įvestam terminui „žmogaus teisės“.

1786 m. pedagogė M. Wollstonecraft, radikalių sluoksniuose pagarsėjusi kaip moterų teises į švietimą ginusių veikalo autorė, išspausdino geriausią savo knygą „Apie moterų teisių gynimą“. Dabar ši pirmoji feminizmo teorija atrodo beveik nekalta: M. Wollstonecraft tik įrodinėjo, jog žmogaus teisės ir moterų teisės – vienas ir tas pats. Tačiau tuomet knyga sukėlė didelį skandalą.

„Švelnūs žodžiai, skonio subtilumas, geraširdiškumas – silpnumo sinonimai“, – rašė M. Wollstonecraft, už tai pelnusi pravardę „hiena su sijonu“.

Tiesa, nederėtų nutylėti, jog M. Wollstonecraft labiau išgarsėjo ne savo nuopelnais pasauliniam moterų judėjimui, o aplinkybe, kuri, – kaip rašo vienas iš jos biografų, – „būtų įskaudinusi ją iki širdies gelmių“. 1797 m. ji pagimdė dukterį, kuri vėliau tapo anglų poeto Percy Bysshe Shelley žmona ir kuri parašė vieną iš geriausių pasaulio trilerių – romaną „Frankenstein“. Šis kūrinys iki šiol įeina į daugelio šalių mokyklų programas ir nesyk buvo ekranizuotas.

Lojalistė

Susana Brownell Anthony (1820–1906) pirmoji tarp feminisčių nusprendė, jog pasiekti moterų lygiateisiškumą su vyrais galima tik dalyvaujant politinėje kovoje.

1860-ųjų pradžioje ši mokytoja iš Niujorko valstijos kartu su drauge Elizabeth Stenton organizavo Moterų nacionalinę lojalistinę lygą – vieną iš pirmųjų moterų politinių organizacijų pasaulyje. Lygos dalyvės drauge su Abraomo Lincolno respublikonų partija stėjo už vergijos panaikinimą visose JAV valstijose. Tačiau viltys, kad, atsilygindami už pagalbą, respublikonai suteiks moterims balsavimo teisę, pasirodė esančios bergždžios. Nuo 1869 iki 1906 metų S.B. Anthony kasmet kalbėdavo kongrese, reikalaujama suteikti moterims šią teisę. Viskas veltui. Kongresas visą laiką atsisakė. Vienintelė S.B. Anthony pergalė tapo 1869 m. įvesta visuotinė rinkimų teisė Va-

jominge (Anthony aktyvistės nemažai pasidarbavo, kad naujos kolonistų apgyvendintos žemės gautų JAV teritorijos statusą). 1890 m., kai Vajomingas buvo oficialiai pripažintas valstija, jo devizu tapo – „Lygios teisės!“.

Vajomingas iki S.B. Anthony gyvenimo pabaigos liko vienintele valstija, kurioje ją mylėjo ir moterys, ir vyrai. Tuo tarpu kitose valstijose buvo deginamos jos iškamšos. Pripažinimas šią moterį aplankė tik po mirties. 1920 m. JAV konstitucijos pataisa, garantuojanti moterims balsavimo teisę, buvo pavadinta „Susanos B. Anthony pataisa“.

Furija

Britė **Emmeline Pankhurst** (1858–1928) pirmoji iš feminisčių lyderių nuo neprievartinių kovos už moterų teises būdų perėjusi prie kur kas „kietesnių“.

XX a. pradžioje organizacijos, kurios skelbėsi kovojančios už moterų balsavimo teisę, egzistavo praktiškai visose civilizuotose pasaulio šalyse. Kovos metodai buvo vienodi: paskaitos, demonstracijos, pilietinio nepaklusnumo aktai... Britų socialistė E. Pankhurst nusprendė tai pakeisti.

Jos 1903 m. sukurta Socialinė ir politinė moterų sąjunga (SPMS) iškart patraukė į save visuotinį dėmesį. SPMS organizuojamos demonstracijos virsdavo tikromis kautynėmis, kurių metu šios sąjungos narės daužydavo langus ir vitrinas, skėčiais ir lazdomis mušdavo policininkus. Britų ir Europos laikraščiai E. Pankhurst šalininkes vadino furijomis. Tuo laiku pasaulyje atsirado ir pirmosios feministės – politinės kalinės. Pati Emmeline ne vieną syk buvo areštuota ir pasodinta į kalėjimą, ten ji rengdavo bado akcijas.

Europos socialistiniai laikraščiai apie E. Pankhurst rašė kaip apie vieną iš šviesiausių moterų istorijoje.

1914 m. viskas pasikeitė. Prasidėjus karui, SPMS sudarė sandėrį su vyriausybe. Jau dešimtą karo dieną visos SPMS aktyvistės – politinės kalinės buvo išlaisvintos, o per Britaniją nusirito SPMS organizuotų demonstracijų banga su lozungu „Už karalių, už tėvynę, už laisvę!“

1917 m. E. Pankhurst organizuota pirmoji pasaulio istorijoje moterų politinė partija pagrindiniais savo uždaviniais laikė ne moterų lygiateisiškumo klausimus, o „pergalingą karo su Vokietija pabaigą, griežtos kortelių sistemos įvedimą, visų ministerijų ir žinybų apvalymą nuo nebritiško kraujo asmenų,

taip pat griežtų Vokietijos kapituliacijos sąlygų įvedimą ir Habsburgų imperijos sunaikinimą“.

Karui pasibaigus, E. Pankhurst išvyko į JAV ir Kanadą skaityti paskaitų, o sugrįžusi tėvynėn galutinai atsiribojo nuo feministinio judėjimo.

Revoliucionierė

Roza Liuksemburg (1871–1919) pirmoji pradėjo kovą prieš tai, ką dabar daugelis feminisčių vadina „kalbiniu šovinizmu“, ir tapo „politiškai korektiškos kalbos“ kūrėja.

Lenkijos žydė, lenkų socialistų partijos steigėja ir Vokietijos socialdemokratų partijos aktyvistė, R. Liuksemburg mažai rašė apie moterų judėjimą ir moterų teises, laikydama, jog žmonių skirstymas į lytis socialinėje sferoje yra asmenį įžeidžiantis dalykas. Savo kalbose, laiškuose ir knygose ji nustojo vartoti moteriškos giminės žodžius – ne visus, bet daugelį.

Tačiau kova dėl moterų teisių visada buvo jai antroje vietoje – po kovos už šviesią proletariato ateitį.

1919 m. R. Liuksemburg buvo nužudyta kartu su Karlu Libknechtu.

Rūpinimasi politiškai korektiškos kalbos kūrimu perėmė kiti. Ir greitai suprato, jog R. Liuksemburg ėjo neteisingu keliu. Šiuolaikinių politinio korektiškumo šalininkų nuomone, iš kalbos derėtų pašalinti ne „moteriškų“, bet „vyriškų“ žodžius...

Lobistė

Betty Friedan (1921–2006) – JAV rašytoja, aktyvistė ir feministė, paverusi moterų judėjimą stipriausiu lobizmu.

Pradėjo B. Friedan nuo dalyvavimo radikaliose organizacijose ir nuo straipsnių kūrimo kairiesiems laikraščiams. Iš jos būdavo juokiamasi, jos niekas rimtai nepriimdavo – laikė „dar viena beprote feministe“. B. Friedan tai giliai žeidė, ir ji sugalvojo, kaip priversti vyrus ir moteris jos klausyti.

Pirmiausia ji išleido knygą „Moteriška paslaptis“, kurioje buvo atskleistos visuomenės moterų atžvilgiu daromos neteisybės. Kūrinys buvo parašytas to meto moteriškų žurnalų stiliumi, taigi nedelsiant tapo bestseleriu. 1966 m. B. Friedan įsteigė nacionalinę moterų organizaciją. Pavadinimas specialiai buvo parinktas toks, kad

jai abreviatūra NOW (angl. „dabar“) nebūtų beprasmė.

Naujoji organizacija išsyk pasiskelbė norinti atstovauti visoms Amerikos moterims. Rimta išteikėjusi moteris, trijų vaikų motina, B. Friedan buvo ta lyderė, kurios taip trūko amerikietėms. „Ji buvo respektabili, pakankamai konservatyvi ir nepaprastai aktyvi, – rašoma jos biografijoje. – Jai simpatizavo visos moterys ir svarbiausia – su ja nebuvo gėda bendrauti politikams ir kalbėtis žurnalistams.“

Gana greitai B. Friedan organizacija išties tapo moterų profesine sąjunga, advokatu ir propagandistu... B. Friedan, turėjusi fenomenalią įtaką moterims, tapo politikų numylėtine: nė viena bet kokio lygio rinkimų kampanija neišsivertė be reveransų jai ir jos organizacijai.

B. Friedan buvo ir lieka pagrindiniu nuosaikiojo feminizmo simboliu Amerikoje ir visame pasaulyje.

Karingoji rašytoja

Andrea Dworkin

(1946–2005) išleido daugiau kaip 10 knygų. Pirmoji – „Moters nekontingencija: radikalus požiūris į seksualumą“ – pasirodė 1974 m. Ir šioje, ir kitose knygose (ypač – „Širdgėla: politiniai karingos feministės memuarai“) A. Dworkin aiškino, jog bet kokio galantiškumo moterų atžvilgiu demonstravimas yra paniekiamas požiūris į ją pozymis.

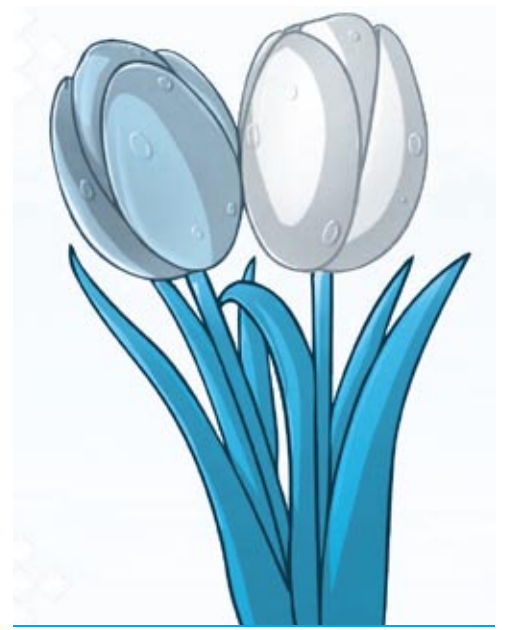
Jos knygos šokiravo, mat pasakojo apie moters gyvenimo vyriško šovinizmo valdomame pasaulyje siaubą.

Viena iš nuosaikiojo feminizmo atstovių apie šią amerikiečių karingojo feminizmo ideologę yra pasakiusi: „Jeigu A. Dworkin būtų mokslininkė, ji paskirtų gyvenimą sukurti bombai, kuri sunaikintų viską, kas vyriška.“

Vėliau prie romanų prisidėjo ir publicistiniai kūriniai. Būtent A. Dworkin pirmąsyk konstatavo, kad bet koks apnuogintas moters atvaizdas priskirtinas pornografijai ir vertintinas kaip moterų seksualinio persekiojimo forma. Pornografiją ji laikė moters pilietinių teisių pažeidimu ir padėjo Indianapolyje parengti 1983 m. įstatymą, kuris leido moterims civiliniuose teismuose kelti bylas pornografijos gamintojams bei platintojams (vėliau šis įstatymas buvo panaikintas).

Beje, A. Dworkin vyras Johnas Stoltenbergas taip pat yra feminizmo judėjimo aktyvistas ir rašytojas.

Parengė Dana DOVYDAITYTĖ

Prezidento V.Adamkaus paskaita

■ Vilniaus Simono Daukanto gimnazijoje lankėsi ir paskaitą skaitė baigęs kadenciją Prezidentas V.Adamkus.

Vilniaus Simono Daukanto gimnazijoje lankėsi ir paskaitą skaitė baigęs kadenciją Prezidentas V.Adamkus. Garbingas svečias pasakojo apie darbą gamtosaugos srityje, prezidentavimo metus, susitikimus su įtakingiausiu valstybių vadovais. Geriausi gimnazistai pateikė įdomių klausimų apie Prezidento mokyklinius metus, tarptautinius susitikimus, dabarties įvykių vertinimus. „Kalbėdamas apie prezidentavimo metus, V.Adamkus paminėjo nelengvas ir atsakingas derybas su įvairių šalių lyderiais, kurios turėjo didelės įtakos mūsų šalies vystymuisi. Prezidentas priminė, kad atsakingas darbas turi ir nemaloniąją pusę – žmogus netenka privatumo, dažnai yra nepelnytai skaudinamas ir žeminamas. Garbingas ir jaunatviškas Prezidentas savo optimizmu ir realistiniu požiūriu į Lietuvos ateitį žavėjo mokinių ir mokytojų auditoriją“, – įspūdžiais dalijasi mokytojas **Petras Lozda**.

Metodinė diena – seminaras Sedoje

Mažeikių r. Sedos Vytauto Mačernio gimnazijos pradinė klasių mokytojos G.Vainutienė, G.Kesminienė ir I.Šemetienė surengė kolegoms iš kitų rajono mokyklų metodinę dieną – seminarą „Bendrųjų kompetencijų ugdymas pradinėse klasėse“. Sulaukta svečių iš 8-ųjų mokyklų. Seminaro rengėjos vedė atviras pamokas, biologijos mokytoja metodinė ir švietimo konsultantė V.Katkuvienė – teorinę dalį, kurioje aptarė bendrųjų kompetencijų bruožus, pateikė kompetencijas ugdančių metodų pavyzdžių. Seminaro dalyviai atliko nemažai praktinių užduočių. Apie tai „Dialogui“ parašė I.Šemetienė.

Lipdė skulptūras iš sniego ir galynėjosi

Mokytoja **Roma Buivydienė** parašė „Dialogui“, kaip Radviliškio r. Pociūnėlių pagrindinės mokyklos V–X klasių mokiniai įsijungė į akciją „Vasaris – sveikatingumo mėnuo“. Mokyklos stadione surengtas nuotaitingas renginys. Po gero pusvalandžio linksmo kūrybinio darbo iškilo skulptūros iš sniego: „Sniego karalius“ (V kl.), „Namelis“ (VI kl.), „Seniai besmegeniai“ (VII ir VIII kl.), „Šeima“ (IX kl.), „Pingvinas“ (X kl.). Mokiniai taip pat traukė virvę, visi norintys berniukai išbandė jėgas, stengdamiesi išstumti varžovą iš rato.

Profesijų mugė Gruzdžių gimnazijoje

Gruzdžių gimnazijoje buvo organizuota Šiaulių apskrities mokinių ir mokytojų praktinė pažintinė konferencija „Profesijų mugė“. Renginio tikslas – skatinti mokinius domėtis įvairiomis profesijomis, pasidalyti patirtimi. Konferencijoje pristatyti net 44 pranešimai. Gruzdžių gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui **Asta Šlikienė** ir pradinė klasių mokytoja **Ingrida Jašiskienė** praneša, jog visus sužavėjo mažųjų lektorių gebėjimai ir išradingumas. Jie pristatė pranešimus: „Aš užaugus būsiu...“, „Kuo svajoja būti pradinukai“, „Mano svajonių profesija“, „Mūsų tėvėlių profesijos“, „Senasis lietuvių amatas – bitininkystė“, „Gydytoja, padėkit!“, „Pianistas“, „Būsiu mokslininkas“, „Duonos kelias“, „Nardymo akademija“, „Kai užaugsim dideli“ ir t. t. Mokiniai profesijas pristatė ir vaidindami scenas, dainuodami. Po konferencijos dalyviai lankėsi gimnazijos kraštotyros muziejuje, kur galėjo susipažinti su muziejininko profesija.

Gyvosios teorijos pamoka

Kodėl rašomi pranešimai į spaudą, kaip juos reikia rašyti, kas įdomu skaitytojams, ką reiškia „5 K“, kas yra „informacijos piramidė“, kodėl pranešime geriau nerodyti savo rašymo stiliaus, – šiuos ir panašius klausimus nušvietė Šiaulių Salduvės progimnazijoje pamoką „Kokios pranešimo spaudai rašymo taisyklės?“ vedusi verslo praktikė, „Omnitel“ atstovė R.Petruškevičiūtė. „Mokiniai klausėsi ir užsirašinė-

jo susidomėję. Tokia pamoka – viena iš naujų galimybių, vadinamoji gyvosios teorijos pamoka“, – rašo „Dialogui“ mokytoja **Genovaitė Reizgevičienė**. Pedagogė praneša, kad Salduvės progimnazija aktyviai įsijungė į profesinės savanorystės projektą „Kam to reikia?!“, kuriuo siekiama padėti įvairių sričių verslo praktikams bei mokytojams susitikti ir kartu kurti įdomias gyvosios teorijos pamokas mokiniams.

Veltinis su meile

Šiaulių r. Aukštelkės pagrindinė mokykla baigiantis vasariui atvėrė duris visiems mokyklos ir Aukštelkės bendruomenės nariams, neabejingiems menui, kūrybai, sveikam gyvenimo būdai ir ekologijai. Buvo surengtos kūrybinės dirbtuvės, į kurias gausiai susirinko vaikai, tėvai, mokytojai, močiutės. Aukštelkės kaimo bendruomenė „Aukštarūžė“ nupirko įvairiaspalvės vilnos. Mokyklos anglų kalbos mokytoja **Vida**

Šarauskienė (šios informacijos „Dialogui“ autorė) mokė vilnos vėlimo meno. Susirinkusieji ne tik susipažino su vilnos rūšimis, vėlimo būdais, bet ir turėjo galimybę pasigaminti savo kūrybinį darbėlį – įvairiaspalve vilna apveltą muilą-plaušinę. „Pasitelkę rankų šilumą ir vaizduotę, visi kantriai tapšnojo, glostė, vėlė ir pagaliau buvo nudžiuginti rezultato. Pakvipo pavaršiu...“ – pasakoja pedagogė.

Karjeros diena Alytaus Piliakalnio pagrindinėje

Alytaus Piliakalnio pagrindinėje mokykloje buvo organizuota Karjeros diena IX–X klasių mokiniams, – praneša mokytoja **D.Ribinskienė**. Susitikę su Alytaus profesinio rengimo centro atstovais mokiniai susipažino su socialinio slaugytojo specialybe, sužinojo apie galimybes mokytis pramonės ir prekybos, statybos technologijų ir verslo, paslaugų verslo. Devintokai buvo išvykę susipažinti su Daugų technologijos ir vers-

lo mokykla. Dešimtokai lankėsi Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijoje. Apsilankę Alytaus PPT, moksleiviai atliko interesų gebėjimų tyrimo testus, buvo supažindinti su profesinio informavimo interneto svetainėmis. Alytaus dailiųjų amatų mokykloje Piliakalnio mokyklos ugdytiniai praktiškai susipažino su keramiko, vytelių pynėjo, floristo darbu, apžiūrėjo juvelyrų, kalvių, medžio drožėjų mokytojų darbų parodą.

Diktanto konkursu paminėjo Gimtosios kalbos dieną

Jau ketvirtus metus Trakų švietimo centras ir Paluknio „Medeinos“ vidurinė mokykla Tarptautinę gimtosios kalbos dieną (02 21) paminėjo organizuodami diktanto konkursą „Rašyti taisyklingai lietuviškai – garbinga!“ Jame dalyvavo 50 raštingiausių V–VIII kl. mokinių iš daugumos Trakų rajono mokyklų, taip pat – iš Varėnos r. Valkininkų ir Šalčininkų r. Turgelių vidurinių mokyklų.

„Daugiausia raštingiausiųjų – iš Trakų Vytauto Didžiojo ir Trakų r. Rūdiškių gimnazijų“, – praneša „Dialogui“ Trakų r. Paluknio „Medeinos“ vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui **Vitalija Dovydienė**.

Stanislovo Samošonoko nuotr.

■ Diktanto konkursas Paluknio „Medeinos“ vidurinėje

„Rytų kovotojas“ Baisogalos mokykloje-darželyje

Sporto klubas „Rytų kovotojas“ įsikūrė Radviliškyje 2010 m. rugsėjį. Treneris Ernestas Mončauskas vaikus nuo 5 m. amžiaus pradėjo mokyti karatė kovos meno, o vyresnius – nuo 14 m. – Tailando bokso (*muay thay*). Klubas netruko sulaukti didelio jaunimo susidomėjimo, tai paskatino atidaryti klubo filialą Baisogaloje.

Aptarus savo planus su Baisogalos mokyklos-darželio direktore V.Poškienė ir jai pritarus, pirmoji karatė treniruotė mokyklos-darželio sporto salėje įvyko 2011-ųjų pradžioje. Vaikams tai buvo tik filmuose matyta kovos sporto šaka, tad po kelių mėnesių treniruočių iš didelio būrio susirinkusiųjų liko tik atkakliausieji, tikrai panorę pažinti karatė meną, kurio pagrindinis tikslas – ugdyti dvasines vertybes, tobulinti charakterį bei sustiprinti kūną.

Šių metų sausį Radviliškio sporto arenoje 18 baisogaliečių sėkmingai išlaikė meistriško egzaminą ir

pakėlė savo sportinį lygį. Vasario 18 d. Panevėžyje vykusiam XVIII Baltijos šalių klubų šotokan karatė čempionate dalyvavo per 380 dalyvių iš šalies bei užsienio klubų; „Rytų kovotojo“ klubui atstovavo baisogaliatis trečiokas Rokas Monginas, jis savo amžiaus grupėje laimėjo sidabro medalį.

Vasario 26 d. Latvijoje, Tukumo mieste, įvyko Latvijos JKA karatė-do čempionate dalyvavo 6 „Rytų kovotojo“ klubo sportininkai (iš viso dalyvavo 9 klubai ir rungėsi per 130 kovotojų). Susumavus rezultatus paaiškėjo, kad iškovojo 6 medalius.

Tikime, kad „Rytų kovotojo“ klubas mokykloje-darželyje prisidėjo prie to, kad Baisogalos mokykla-darželis tapo 2011 metų sportiškiausia mokykla-darželis ir šalyje mokyklų-darželių ir pradinė mokyklų grupėje.

Instruktoriaus **Ričardas MAČIUNSKAS**

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telen@takas.lt

www.dialogas.com

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas **Donatas Ivoška**: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė **Laurena Remenčiūtė**: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Įmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 6000118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos ir skelbimų turinį redakcija neatsako. Rankraščiai nerecenzuojami ir negražinami. Kopijuoti ar platinti savitiraštyje publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA SPAUDOS, RADIO IR TELEVIZIJOS FONDAS Media Support Foundation

Išleista ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. l. Tir. 2012 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuvė,
Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392-1916

SVETUR

JAV: už pamokų lankymą moka pinigus

Naujienu agentūra AFP pranešė, kad viena Ohajo valstijos mokykla moka pinigus mokiniams, kad jie dalyvautų pamokose. Taip mokykla socialiai silpname Sinsinačio miesto kvartale nori sumažinti pamokų nelankančių mokinių skaičių.

„Pas mus yra daug mokinių, gaunančių blogus pažymius. Jų šansai baigti mokyklą yra maži“, – sako mokyklos direktorius K.Furrieras. Pasak jo, pernai mokyklos baigimo pažymėjimus gavo tik 14 proc. moksleivių, 170 mokinių praleido 77 proc. pamokų.

Direktorius tikisi, kad iniciatyva mokėti pinigus pakeis jų požiūrį į mokslus.

14-mečiai kartą per savaitę gauna po 10 dolerių (26 Lt), jei nepraleidžia nė vienos pamokos, nevēluoja ir netrukdo dirbti kitiems. 16-mečiai gauna po 25 dolerius (65 Lt). Dar penki doleriai pervedami į taupomąją sąskaitą.

Šiam projektui vienas privatus fondas skyrė 40 tūkst. dolerių (104 tūkst. Lt).

Jau pirmą dieną projektas davė rezultatų – mokykloje pasirodė 5 proc. daugiau moksleivių. „Jei kitą savaitę šis procentas bus 8, o vėliau – 10, vadinasi, esame teisingame kelyje“, – džiaugiasi mokyklos direktorius.

DIDŽIOJI BRITANIJA: pradinukus mokyti gali tekti pašiūrėse

Britų dienraštis „The Daily Telegraph“ skelbia, kad mokyklos Jungtinėje Karalystėje gali būti priverstos pradinukus mokyti pašiūrėse ir apleistose prekybinėse patalpose, nes pradinukų mokymui šalyje katastrofiškai trūksta patalpų. Prognozuojama, kad dėl didėjančio gimstamumo ir imigracijos pradinukų skaičius Anglijoje 2015 m. viršys 450 tūkst. Leiboristai perspėja, kad vaikams teks spaustis ankštose klasėse, įrengtose mobiliuose nameliuose, nenaudojamose prekybinėse patalpose ar net įrengtose pašiūrėse. „Jei vaikai bus mokomi laikinose klasėse, jų mokymui vargiai bus naudojama moderniausia įranga, – sako šešėlinis švietimo sekretorius Stevenas Twiggas. – O kokybiškos mokymo priemonės turi didžiulį poveikį vaiko gyvenimui.“

Leiboristai taip pat perspėja, kad dėl augančio vaikų skaičiaus reikės didinti klases ir pažeisti taisykles, kurios šiuo metu neleidžia vienoje klasėje mokyti daugiau nei 30 vaikų, arba siųsti vaikus mokytis į toliau esančias mokyklas.

Viena mokykla Bristolyje jau yra paprašiusi leidimo dviejose pašiūrėse įrengti klases. O Portisheado vaikai jau vežiojami į mokyklą kitame miestelyje. Vežiojami, beje, taksi.

Ši problema yra opiausia Londone ir šalies pietryčiuose, tačiau tokių problemų esama visoje šalyje.

ZIMBABVĖ: mokines puola goblinai?

Šalies švietimo ministerija pradėjo tyrimą Šv. Sebastijono vidurinėje mokykloje, esančioje viename sausringame kaime maždaug už 80 km į pietus nuo antrojo pagal dydį šalyje Bulavajo miesto, kai per pastarąsias kelias savaites paauglės mergaitės pradėjo skųstis, esą jas puola goblinai. Mergaičių tėvai teigia, kad klasėse jų dukras užpuolė žemaūgės žmogystos, virtusios babuinais.

Vietos švietimo inspektorius P.Dube patvirtino, kad šioje mokykloje dedasi mįslingi dalykai. „Kai ministerija išgirsta tokius pranešimus, ji pradeda tyrimą. Mes dar turime nustatyti, kas iš tikrųjų vyksta toje mokykloje“, – sakė valdininkas vienam vietos laikraščiui.

„Goblinai yra mitinės būtybės, piktosios dvasios, todėl jei isterija tęsis, turėsime atlikti apvalymo ritualus, – sakė Zimbabvės mokslininkas D.Mavhinga. – Žmonės, matantys goblinus, kenčia, o raganavimas, kaip galima tai pavadinti, yra paplitęs visose gentyse, tiek miesto, tiek kaimo vietovėse.“

„Dialogo“ inf.

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMOS

62 UGDYMO ĮSTAIGOS

„Romuvos“ progimnazija, Šiauliai

„Saulės“ pradinė, Šiauliai

„Šilo“ vidurinė, Ukmergė

„Verdenės“ pagrindinė, Panevėžys

Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazija, Alytus

Aukštėlkės, Šiaulių r.

Baisogalos mokykla-darželis, Radviliškio r.

Bukonių pagrindinė, Jonavos r.

Dailių amatų, Alytus

Dainų progimnazija, Šiauliai

Daugų technologijos ir verslo, Alytaus r.

Dusetų Kazimiero Būgos gimnazija, Zarasų r.

Dusetų meno, Zarasų r.

Gruzdžių gimnazija, Šiaulių r.

Jaunimo, Šiauliai

Jėzuitų gimnazija, Kaunas

Jėzuitų gimnazija, Vilnius

Jono Basanavičiaus progimnazija, Vilnius

Jono Biliūno gimnazija, Anykščiai

Jono Jablonskio gimnazija, Kaunas

Juliaus Janonio gimnazija, Šiauliai

Juozo Tumo-Vaižganto vidurinė, Rokiškis

Krakių Mikalojaus Katkaus gimnazija, Kėdainių r. sav.

Kuršėnų Daugėlių pagrindinė, Šiaulių r.

Licėjus, Vilnius

Linkuvos gimnazija, Pakruojis r.

Lopšelis-darželis „Jūratė“, Panevėžys

Lopšelis-darželis „Žvaigždutė“, Radviliškis

Marijonų gimnazija, Marijampolė

Meno ir sporto, Alytaus r.

Meno, Birštonas

Meno, Elektrėnai

Meno, Lazdijai

Merkelio Račkausko gimnazija, Mažeikiai

Mykolo Oginskio meno, Plungė

Muzikos, Alytus

Muzikos, Varėna

Naujamiesčio vidurinė, Panevėžio r.

Paluknio „Medeinos“ vidurinė, Trakų r.

Piliakalnio pagrindinė, Alytus

Pociūnėlių pagrindinė, Radviliškio r.

Profesinio rengimo centras, Alytus

Raudėnų pagrindinė, Šiaulių r.

Regioninis profesinio mokymo centras, Telšiai

Rūdiškių gimnazija, Trakų r.

Salduvės progimnazija, Šiauliai

Sedos Vytauto Mačernio gimnazija, Mažeikių r.

Senamiesčio progimnazija, Kaunas

Senamiesčio vidurinė, Plungė

Simono Daukanto gimnazija, Vilnius

Turgelių vidurinė, Šalčininkų r.

Užupio gimnazija, Vilnius

Vaclovo Giržado progimnazija, Kaišiadorys

Valkininkų vidurinė, Varėnos r.

Varnių Motiejaus Valančiaus gimnazija, Telšių r.

VDU „Rasos“ gimnazija, Kaunas

Vinco Kudirkos pagrindinė, Radviliškis

Vinco Kudirkos progimnazija, Kaunas

Vytauto Didžiojo gimnazija, Trakai

Vytauto Didžiojo gimnazija, Vilnius

Žarėnų pagrindinė, Šiaulių r.

Žirmūnų gimnazija, Vilnius

MAIRONIO LIETUVIŲ LITERATŪROS MUZIEJUS

(Rotušės a. 13, Kaunas)

kviečia dalyvauti

Respublikiniame moksleivių kūrybos konkurse.

Laukiame 1–12 klasių moksleivių darbų.

KONKURSO SĄLYGOS:

Dalyviai gali siųsti bet kokio žanro savos kūrybos darbą. Jei tai eilėraščiai, jų turėtų būti ne mažiau kaip 5. Prašome nesiųsti rašinių, referatų, interpretacijų.

Kūriniai turi būti parašyti lietuvių kalba, spausdinti kompiuteriu. Prašome atsiųsti 4 kiekvieno kūrinio egzempliorius.

Elektroniniu paštu atsiųsti darbai nebus vertinami.

Nepamirškite nurodyti dalyvio vardo, pavardės, mokyklos pavadinimo, klasės, namų adreso ir telefono numerio.

Atsiųsti darbai negražinami.

Kūriniai priimami iki 2012 m. balandžio 16 d. adresu:

Respublikiniam moksleivių kūrybos konkursui

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

LT-44279 Kaunas

Atsiųstus darbus vertins Lietuvos rašytojų sąjungos narių komisija. Kūrinių aptarimas bei laureatų apdovanojimas vyks Maironio lietuvių literatūros muziejuje gegužės 23 dieną 15 val.

Kviečiame aktyviai dalyvauti!

Informacija tel. (8 ~ 37) 20 68 42.

Užs. 293

Vaikas, nusileidęs iš dangaus...

Kėdainių r. sav. Krakių Mikalojaus Katkaus gimnazijos mokytoja **Rita Vandalauskienė** praneša, kad Tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje 2012 buvo pristatyta knyga apie buvusį minėtos gimnazijos auklėtinį – populiariosios muzikos atlikėjų ir klausytojų pamėgtų dainų, instrumentinių pjesių kūrėją Vygandą Telksnį. Monografija „Vaikas, nusileidęs iš dangaus. Vygando Telksnio asmenybės fenomenas“ skirta kompozitoriaus (1934–1991) mirties 20-mečiui. Ją

pristatė autorė Mykolo Romerio universiteto profesorė R.Aleknaitytė-Bieliauskienė. Pristatyme prisiminimais apie šią iškilią asmenybę dalijosi buvę kolegos, jo talento gerbėjai, Krakių vidurinės mokyklos buvusi direktorė M.Šepetienė, renginyje dalyvavo gimnazijos direktorius A.Magyla ir kompozitoriumi besizavintys gimnazijos mokytojai. Jie atliko V.Telksnio dainą „Ąžuolai ąžuolėliai“, kurią kompozitorius padovanojo savo mokyklai 40-mečio proga.

Artima pažintis su kinu

Neįprastai šią mokslo savaitę pradėjo Anykščių Jono Biliūno gimnazijos auklėtiniai – pamokas mokykloje jie iškeitė į pažintį su kino technika. Vadovaujami profesionalių kino operatorių moksleiviai sukūrė filmą apie paštininkus. Moksleiviai tris dienas mokėsi techninio kino raštingumo kino kompanijos „Čiobreliai“ įrengtoje studijoje. Kartu su dar 8-ių šalies mokyklų auklėtiniais gimnazijos moksleiviai buvo atrinkti dalyvauti nemokamose kūrybinėse kino dirbtuvėse, kurias vasarį–gegužę rengia mokykloms

skirto projekto „Mokausi iš kino“ organizatoriai. Dirbtuvių dalyviai, priklausomai nuo amžiaus ir domėjimosi srities, išbandys jėgas 4 rūšių – animacijos, vaidybinio bei dokumentinio ir techninio kino raštingumo – kūrybinėse dirbtuvėse.

„Mokausi iš kino“ kūrybinių kino dirbtuvių metu sukurti trumpametražiai filmai bus viešai parodyti „Skalvijos“ kino ekrane kovo 31 d. Įėjimas į peržiūrą yra nemokamas. Daugiau informacijos apie projektą – www.mokausiiskino.lt.

„Dialogo“ inf.

Pasiryžo daryti gera

Šiaulių „Romuvos“ progimnazijos samariečiai (vadovė Violeta Dališanskienė) mokyklos skaitykloje ketvirtokams organizavo viktoriną „Skubėkime daryti gera“. Joje, be romuviškių, dalyvavo „Saulės“ pradinės mokyklos ir Dainų progimnazijos ketvirtokai bei jų mokytojos Vida Plechavičienė ir Laisva Jankauskienė. Moki-

niai atliko įvairias užduotis: vaidino, ieškojo Biblijos personažų, rašė ant lapelių gerus darbus. Taip sulapojo gerų darbų medis. Mokiniai pasiryžo Gavėnios metu mylėti artimą, padėti tėveliams, būti gerais mokiniais, – praneša „Dialogui“ Šiaulių „Romuvos“ progimnazijos bibliotekininkė **Daiva Popovienė**.

KONKURSAI

Euroscola ir ne trys sekundės euforijos...

Kiekvienos ES šalies moksleiviai turi galimybę dalyvauti konkurse *Euroscola*, kuris suteikia galimybę aplankyti Europos Parlamento (EP) būstinę Strasbūre ir dalyvauti jaunimo debatuose bei balsavime ES klausimais, modeliuojant realaus EP darbą. Programoje *Euroscola* dalyvauja 14–18 metų moksleiviai – komandos, kurias sudaro 24 moksleiviai ir du mokytojai. Laimėtojamams EP skiria 10 tūkst. eurų apmokėti šiai

programai ir kelionės išlaidoms. „Tikiuosi mums, visiems 24-iems Kauno VDU „Rasos“ gimnazijos gimnazistams, tai bus neeilinė patirtis“, – rašo „Dialogui“ šiemet teisę keliauti į Strasbūrą laimėjusios komandos atstovė **Austėja Pliupekytė**. Gimnazistė komandos vardu dėkoja mokytojoms Rasai Praniulienei ir Ritai Kasparavičienei „už tai, kad paskatino dalyvauti šiame konkurse, palaikė ir tikėjo mūsų pergale“.

Alytuje varžėsi jaunieji pianistai

Alytaus rajono meno ir sporto mokykloje vyko IX jaunųjų pianistų seminaras-konkursas „Linksmos natos“ (organizatorė – minėtos mokyklos mokytoja Jovana Laugalienė). Šiemet renginyje dalyvavo mokiniai ir mokytojai iš Alytaus ir Varėnos muzikos mokyklų, VšĮ Jaunimo centro, Birštono, Elektrėnų, Lazdijų meno

mokyklų ir Alytaus rajono meno ir sporto mokyklos. Konkursantai varžėsi dviejose amžiaus kategorijose. Privaloma buvo atlikti laisvai pasirinktą greito tempo kūrinių. Pagroję mokiniai su dailės mokytoju Evaldu Ostrausku kūrė triptiką „Džiaugsmas. Liūdesys. Skrydis“. „Dialogui“ apie konkursą parašė mokytoja **Rasa Babarskienė**.

Vėl kviečia kasmetis konkursas

Rašau Lietuvos vardą

„Šventasis Brunonas, dar vadinamas Bonifacu, arkivyskupas ir vienuolis, vienuoliktaisiais savo atsivertimo metais Rusios ir Lietuvos pasienyje pagonių užmuštas su aštuoniolika saviškių, kovo 9 dieną nukeliavo į dangų.“

Šiame Vokietijos Kvedlinburgo miesto moterų vienuolyno lotynų kalba rašyto metraščio (*Annales Quedlinburgenses*) sakinyje, aprašančiame 1009 metų **kovo 9-osios** įvykius, buvo pirmą kartą paminėta Lietuva (*Lituae*).

O 2009-ųjų **kovo 9-ąją** sukako mūsų visų iškilmingai minėtas 1000 metų nuo tos tolimes 1009-ųjų pavasario dienos, kurią aprašydamas kitos šalies metraštininkas pirmą kartą parašė Lietuvos vardą. Dar daug turėjo praeiti metų ir šimtmečių, kol patys ėmėme jį rašyti ir teberašome taip, kaip per amžius tariame – LIETUVA.

Maloniai Jus kviečiame **kovo 9-ąją** kartu su visa Lietuva dalyvauti kasmečiame „Versmės“ leidyklos Lietuvos vardo pirmojo rašytinio paminėjimo renginyje – konkurse „RAŠAU LIETUVOS VARDĄ“.

Taip, dalyvaudami konkurse, ir pašlovinkime **Kovo 9-ąją** – pirmojo Lietuvos paminėjimo dieną – LIETUVOS DIENĄ.

Šią dieną – **kovo 9-ąją** – kaip prieš tūkstantį ir trejus metus, su meile užrašykime ir paskleiskime po pasaulį žodį LIETUVA – kuo prasmingiau, išpūdingiau, gražiau, naujoviškiau...

Savo užrašyto žodžio LIETUVA nuotraukas ar pačius kūrinius kartu su palinkėjimais ir atsiliepimais maloniai prašome atsiųsti mums adresu lietuvai1000@versme.lt arba paprastu paštu – „Versmės“ leidyklai, Geležinkelio g. 6, 02100 Vilnius.

Gražiausių ir prasmingiausių užrašų autoriai, kaip ir kasmet, bus apdovanoti „Versmės“ leidyklos bei konkurso partnerių įsteigtais prizais, o visi gauti darbai kartu su šimtais ankstesnių metų konkurso darbų bus skelbiami leidyklos interneto svetainėje www.versme.lt/LIETUVOSDIENA, taip pat spaudoje.

Jūsų laiškų ir nuotraukų su įprasminu užrašu LIETUVA
nekantriai lauksime **iki kovo 15 dienos**.
Jūsų „Versmės“ leidykla

MOKYKLOSE

Kaziuko šurmuly...

■ **Radviliškio Vinco Kudirkos pagrindinėje** ruošiantis Kaziuko mugei išleistas stendas apie jos tradicijas, atrinkta muzika, pasirengta prekiauti pačių gamintais dirbiniais. Mokyklos koridoriams tapus tikru turgumi buvo galima ne tik akis paganyti, bet ir įvairių papuošalų, mezginių, nėrinių, kepinų, medinių šaukštų ir kitų dirbinių išgyti. Šventėje, be šeiminių bendruomenės, lankėsi lopšelio-darželio „Žvaigždutė“ ugdytiniai su auklėtojomis, švietimo ir sporto paslaugų centro darbuotojos, mugės dalyviai linksmino mokyklos folklorinis ansamblis „Knapėlė“, vadovaujamas muzikos mokytojos I.Petrainienės, – praneša Rasmuta Valčiukienė.

■ **Kaziuko mugė Radviliškio Vinco Kudirkos pagrindinėje mokykloje**

■ **Jonavos r. Bukonių pagrindinės mokyklos** Kaziuko mugė šiemet vyko Bukonių kultūros centre, o organizavo ją mokykla kartu su šio centro darbuotojais bei kaimo bendruomene. Skambant muzikai gausus prekiautojų būrys siūlė pirkėjams sūrius, pyragus, spurgas, sausainius, papuošalus, rankdarbius, drožybos darbus. Mokyklos dešimtokai su klasės auklėtoja J.Stankaitiene atidarė Kaziuko blyninę...

■ „Kazimierinės neišnyks“, – įsitikinusios **Ukmergės „Šilo“ vidurinės mokyklos** mokytojos D.Gudėnienė, N.Lemešovienė, M.Baškienė, kartu su savo ugdytiniais pirmokais sukvietusios pradinukus pažymėti šv. Kazimiero vardadienio. Trumpai priminę šventės atsiradimo ir šventimo tradicijas, visi drauge dainavo liaudies dainas, traukė sutartines, kurių išmokė muzikos mokytoja L.Domeikienė, žaidė žaidimus, šoko liaudies šokius ir ratelius, minė mįsles, klausėsi paukščių balsų ir patys bandė juos pamėgdžioti. Dideliame vaikų būryje buvo ir Kazimieras... Šventę užbaigė mugė.

■ Savo rankomis iš molio pagamintus amuletus, velykinių margučių puokštes, papuošalus iš medžiagos, dekupažo technika puoštas dėžutes, tėvelių drožtus šaukštus, medinius žaislus ir t. t. Kaziuke pardavinėjo ir **Panevėžio r. Naujamiesčio vidurinės** pradinukai, – praneša mokytojas Sigitas Žaluda. Pas vyresnius mokinius ir kūno kultūros mokytoją V.Mitunevičienę galima buvo nusipirkti spurgų, kibinų, pyrago, picos ir užgerkti juos įvairaus uogų skonio gaivomis. Mokyklos pynėjai su mokytoja R.Serdiukevičiene irgi turėjo ką pasiūlyti – ne vienas mokytojas ar tėvelis grįžo namo nešinas vytelių dirbiniais. O floristų būreliai su mokytoja E.Čepulienė prekiaavo gražiausiomis, plačiažiedėmis metro ilgio dirbtinėmis rožėmis...

PARODOS

Mokinių kūriniai – Lietuvos muziejui

Lietuvos švietimo istorijos muziejuje atidaryta Kauno miesto bendrojo ugdymo mokyklų VII–XII klasių mokinių technologijų olimpiados „Mano kūrinys – Lietuvos muziejui“ paroda. Mokinių technologijų olimpiada vyksta visoje Lietuvoje ir yra skirta Muziejų metams. Olimpiadą sudaro dvi dalys: individualus projektinis namų darbas ir jo aprašas; individuali praktinė kūrybinė užduotis, atliekama olimpiados metu klase. Mokiniai privalėjo individualiai kurti, aprašyti ir įgyvendinti projektą nuo idėjos iki dirbinio pagal olimpiados metu pateiktas užduotis, atitinkančias bendrąsias technologijų programas pagrindiniam ir viduriniam ugdymui. Olimpiados dalyviai naudojo savo atsivežtas medžiagas ir priemones.

Vasario 21 d. į Kauno Vinco Kudirkos progimnaziją susirinko 79 patys geriausiai technologijų olimpiados I etapo, vykusio mokyklose, nugalėtojai. Olimpiada vyko trimis amžiaus grupėmis pagal atskiras technologinio ugdymo programas (konstrukcinės medžiagos, statyba ir medžio apdirbimas, tekstilė, tekstilė ir dizainas, mityba, mityba

ir turizmas). Visi olimpiados metu sukurti darbai (tekstilės, medžio, popieriaus ir kt.) eksponuojami Lietuvos švietimo istorijos muziejuje. Paroda veiks iki kovo 29 d.

Lietuvos švietimo istorijos muziejaus inf.

■ **Mokinių technologijų olimpiados „Mano kūrinys – Lietuvos muziejui“ dalyvių darbai**